

Handlingsprogram

Strategi från och med 2025 enligt Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Beslutad i: Kommunfullmäktige 2024-12-04 § 97

Innehåll

1 INLEDNING	1
2 BESKRIVNING AV KOMMUNERNA	2
2.1 Riskobjekt	3
2.2 Nyköpings kommun.....	3
2.2.1 Utvecklingstendenser	4
2.3 Gnesta.....	4
2.3.1 Utvecklingstendenser	4
2.4 Oxelösund.....	5
2.4.1 Utvecklingstendenser	5
2.5 Trosa.....	5
2.5.1 Utvecklingstendenser	5
3 STYRNING AV SKYDD MOT OLYCKOR	7
4 RISKER	8
4.1 Övergripande beskrivning.....	8
4.2 Inträffade händelser.....	8
4.3 Per olyckstyp.....	9
4.3.1 Brand i byggnad.....	10
4.3.2 Framtidsspaning	15
4.4 Brand utomhus	15
4.4.1 Brand i skog eller mark	15
4.4.2 Brand i fordon/fartyg	16
4.4.3 Brand i avfall/återvinning	16
4.4.4 Framtidsspaning	16
4.5 Trafikolycka	16
4.5.1 Särskilda riskobjekt.....	17
4.5.2 Framtidsspaning	18
4.6 Olycka med farliga ämnen	18
4.6.1 Särskilda riskobjekt.....	19
4.6.2 Framtidsspaning	20
4.7 Naturolycka	20
4.7.1 Ras och skred	20
4.7.2 Erosion.....	20
4.7.3 Översvämning	20

4.7.4 Storm.....	21
4.7.5 Extremt snöfall	21
4.7.6 Värmebölja	21
4.7.7 Framtidsspaning.....	21
4.8 Drunkning	21
4.8.1 Framtidsspaning.....	22
5 VÄRDERING.....	23
6 MÅL	25
7 FÖREBYGGANDE – FÖRMÅGA OCH VERKSAMHET	26
7.1 Tillsyn 5 kap 1§	26
7.2 Tillsyn 2 kap 4§.....	26
7.3 Planering.....	27
7.4 Stöd till den enskilde.....	27
7.5 Övriga förebyggande åtgärder.....	27
7.6 Rengöring och brandskyddskontroll	28
8 RÄDDNINGSTJÄNST – FÖRMÅGA OCH VERKSAMHET	29
8.1 Övergripande beskrivning.....	29
8.1.1 Tillgång till egna resurser.....	29
8.1.2 Tillgång till resurser i samarbete med andra kommuner.....	31
8.1.3 Alarmering av räddningsorganet	31
8.1.4 Brandvattenförsörjning	31
8.1.5 Tid från att larmet inkommer till 112 till att första kommunala räddningsresurs när samtliga delar av kommunen, inklusive larmhanteringen.....	32
8.1.6 Överlåtande åt annan att vidta inledande begränsade åtgärder	44
8.1.7 Samverkan med andra aktörer	44
8.1.8 Varning och information till allmänheten	44
8.2 Operativ förmåga per olyckstyp.....	45
8.2.1 Brand i byggnad.....	47
8.2.2 Brand utomhus	48
8.2.3 Trafikolycka	49
8.2.4 Olycka med farliga ämnen	50
8.2.5 Naturolycka	51
8.2.6 Drunkning.....	51
8.3 Ledning i räddningstjänsten.....	52
8.3.1 Övergripande ledning	53
Vakthavande räddningsschef (VRCH).....	54

Vakthavande befäl (VB)	54
Larm- och ledningsoperatör (LOP)	55
8.3.2 Ledning av insats	55
Regional insatsledare (RIL)	56
8.3.3 Ledningsstöd	57
8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser	57
8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap.....	58
9 UPPFÖLJNING, UTVÄRDERING OCH LÄRANDE	60
9.1 Uppföljning och utvärdering	60
9.2 Olycksundersökning och AAR	60

1 Inledning

Varje år rycker räddningstjänsterna i Sverige ut på cirka 120 000 larm. Drygt 30 000 av dessa är olyckor med någon form av skada, och 20 000 är olyckstillbud. Nästan lika många händelser är händelser då räddningstjänsterna ger första hjälpen eller är förlängd arm åt den prehospitaled sjukvården, det som kallas I väntan på ambulans (IVPA). Och vid 45 000 av larmen har räddningstjänsten konstaterat att det inte finns någon risk för skada.¹ Sörmlandskustens räddningstjänst (SKRTJ) larmas årligen på cirka 1250 larm.

Direkta kostnader för egendomsskador som är orsakade av bränder i bostäder uppgår årligen till 2 miljarder kronor². Under de senaste tio åren har det i snitt omkommit 85 personer i bränder varje år, och de allra flesta omkommer i bostadsbränder³. Under samma tidsperiod har det omkommit cirka 91 personer varje år i vägtrafikolyckor⁴.

När vi aktivt och effektivt förebygger och hanterar olyckor kan vi både minska det personliga lidandet och samtidigt göra stor samhällsekonomisk nytta.

Kommunen ska enligt 3 kapitlet 3 § och 8§ enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ha ett handlingsprogram för sin förebyggande verksamhet och räddningstjänst. Kommunens handlingsprogram ska omfatta de olyckor som kan leda till räddningsinsats i fredstid och under höjd beredskap. Handlingsprogrammet ska återge det aktuella läget i kommunen avseende riskbild, mål, förmåga och verksamhet.

Handlingsprogrammet gäller för Nyköpings, Trosas, Oxelösunds och Gnestas kommuner och är beskrivande på en övergripande nivå och grundar sig på andra mer detaljerade dokument, se bilaga A. Kommunerna bedriver räddningstjänst enligt LSO genom civilrättsliga avtal, där Nyköpings kommun är värdkommun. Tillsammans skapar vi Sörmlandskustens räddningstjänst.

¹ Statistik över räddningstjänstens insatser, MSB.

² Kostnader för egendomsskador orsakade av bostadsbränder, Brandforsk.

³ Statistik över omkomna i bränder, MSB (<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/raddningstjanst-och-raddningsinsatser/statistik-om-olyckor-brander-och-skador/omkomna-i-brander/>)

⁴ Statistisk över vägtrafikolyckor, Trafikverket

(<https://www.transportstyrelsen.se/sv/vagtrafik/statistik/olycksstatistik/statistik-over-vagtrafikolyckor/>)

2 Beskrivning av kommunerna

Det finns stora variationer mellan de fyra kommunerna med avseende på bland annat befolkningsmängd, verksamheter samt geografiska förhållanden. Kapitlet avser att ge en allmän beskrivning av kommunernas geografiska område med fokus på befolkning, kommunernas område samt utvecklingstendenser.

Inom kommunerna bor cirka 96 700 människor på en yta om cirka 4000 km² vilket ger en befolkningstäthet om 24,18 personer per km² jämfört med riket 25,9 personer per km².

I Sveriges kommuner och regioners (SKR) kommungruppsindelning tillhör Nyköpings kommungruppen "mindre stad/tätort", Gnestas kommun "pendlingskommun nära större stad", Trosas kommun "pendlingskommun nära större stad" och Oxelösunds kommun "pendlingskommun nära mindre stad".⁵

Tabell 1: Befolkningsstatistik för de fyra samverkanskommunerna samt riket som helhet. Siffrorna gäller 2023-12-31. Källa: SCB befolkningsstatistikdatabas.

	Folk-mängd (antal)	Kvinnor (%)	Män (%)	0-17 år (%)	18-69 år (%)	70 år (%)	Utländsk bakgrund (%)	Medel-ålder (år)
Hela riket	10 551 707	49,7	50,3	20,6	63,9	15,5	27,2	41,9
Gnesta	11 520	49	51	21	60	19	18	43,9
Nyköping	58 200	50	50	21	60	19	22	43,5
Oxelösund	12 106	49	51	20	58	22	28	45,7
Trosa	14 885	50	50	22	59	19	20	44,2

Inkomstskillnader har visat sig ha en inverkan på antalet händelser där områden med sämre socioekonomiska förutsättningar tenderar att generera fler händelser dit räddningstjänsten rycker ut.

Tabell 2: Medelinkomsten i respektive kommun 2023 fördelat på kvinnor och män

Medelinkomst (Kr)	Kvinnor	Män
Riket	34700	35200
Gnesta	34600	36000
Nyköping	33300	34100
Oxelösund	34300	34000
Trosa	35700	37100

⁵ Genomsnittlig månadslön inom kommuner efter kommun och kön. År 2007 - 2023. PxWeb (scb.se)

2.1 Riskobjekt

Inom kommunernas område finns ett antal objekt med en förhöjd riskbild, så kallade riskobjekt. Riskobjekten är av sådan art att de pekas ut som Seveso-anläggning enligt Sevesolagstiftningen alternativt farlig verksamhet enligt LSO.

Sevesoanläggningar är anläggningar där stora mängder farliga kemikalier hanteras och omfattas av krav enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Lagen har sitt upphov från det så kallade Seveso-direktivet som antagits i EU för att förebygga allvarliga olyckor inom kemiindustrin och begränsa följderna för människor och miljö. I lagstiftningen finns två kravnivåer: låg och hög. Ägarna och verksamheterna har krav på sig att regelbundet genomföra riskanalyser och handlingsprogram för hur allvarliga kemikalieolyckor ska förebyggas. Farlig verksamhet enligt LSO är en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön där anläggningens ägare eller den som utövar verksamheten på anläggningen är skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta åtgärder för att begränsa sådana skador enligt LSO 2 kap. 4§. Denna beredskap ska komplettera kommunens beredskap för räddningsinsats. Det är Länsstyrelsen som beslutar vilka anläggningar i länet som omfattas av denna paragraf. Flygplatser som har godkänts enligt 6 kap. 9§ första stycket i luftfartslagen ska också omfattas av 2 kap. §4 enligt LSO. Alla Seveso-anläggningar oavsett kravnivå klassificeras som farliga verksamheter.

Tabell 3: Farlig verksamhet och Sevesoverksamheter inom kommunerna

Objekt	Kommun	Seveso	Farlig verksamhet
SSAB	Oxelösund	Högre	Ja
Oxelösunds hamn	Oxelösund	Högre	Ja
Linde Gas AB	Oxelösund	Lägre	Ja
Hagnesta bergtäkt	Nyköping	Lägre	Ja
Stockholm Skavsta flygplats	Nyköping	-	Ja
Studsvik Nuclear AB	Nyköping	-	Ja
AB Svafo	Nyköping	-	Ja
Cyclife Sweden AB	Nyköping	-	Ja
Hagby bergtäkt	Trosa	Lägre	Ja

2.2 Nyköpings kommun

Nyköping är en kustkommun en timme söder om Stockholm där närheten till Europas storstäder via Stockholm Skavsta flygplats, skärgården och det sörmländska kulturlandskapet gör Nyköping till en attraktiv boplats. Kommunen består av tätorterna Nyköping, Aspa, Bergshammar, Buskhyttan, Enstaberga, Jönåker, Nävevarn, Runtuna, Råby, Sillekrog/Lästringe, Sjösa, Skeppsvik, Stavsjö, Stigtomta, Svalsta, Tystberga, Vrena och Ålberga. Strax över 30% av befolkningen finns utanför Nyköping tätort.

Genom kommunen löper den trafikintensiva E4:an, och det finns också järnvägar som löper genom kommunen. Järnvägarna trafikeras av både person- och godståg. Stockholm Skavsta flygplats ligger knappt 10 kilometer utanför Nyköping.

Inom tätorten finns större idrottsanläggning i form av Rosvalla med flertalet större inomhushallar och utomhusplaner. Intill Rosvalla finns även två av ortens fyra höga hus med ett våningsantal som överstiger 16 våningar, de andra två finns inom hamnområdet. Centrum består av blandad bebyggelse från små tidigare fiskebodas till fyra köpcentrum och butiker. Utanför centrum intill E4:an återfinns två handelsområden, Påljungshage samt Gumsbacken som lockar många personer.

2.2.1 Utvecklingstendenser

Den demografiska utmaningen beror förenklat på att antalet äldre samt personer i behov av välfärdstjänster ökar snabbt. De närmaste 10 åren beräknas hela 56 % av den totala befolkningsökningen bestå av åldersgruppen 80 år eller äldre. Detta ger en kommunal utmaning om framför allt ett ökande behov hos äldreomsorgen då vi blir allt äldre och kan leva med fler och svårare sjukdomar.

Antalet invånare i Nyköping ökar och prognoser visar även framåt på en fortsatt tillväxt. Befolkningsökningen kräver en kontinuerlig utbyggnad av bostäder och infrastruktur. Under den senaste 10-årsperioden har Nyköping procentuellt sett varit en av de kommuner i Sverige som byggt flest nya bostäder. Den höga takten på byggandet fortsätter även framåt då den ökande befolkningen medför en ökad efterfrågan på bostäder samt verksamhetslokaler för skola, barnomsorg och äldreomsorg.

Nyköping är en växande kommun och detta ställer inte bara krav på fler bostäder utan också infrastruktur och service. Nyköping stadskärna förtätas där både genom att verksamhetsområden omvandlas till bostadsområden utan också genom att tidigare obebyggda tomter bebyggs samt äldre hus rivs och ger plats för större byggnader. Det planeras fler skolor och förskolor inom kommande år i takt med att staden växer. Flera av kommunens verksamhetsområden som omringar staden har utökats och fler verksamheter planeras framöver i takt med att behovet av industrimark ökar. Befolkningen väntas öka med i snitt 343 personer/år till och med år 2040.

2.3 Gnesta

Gnesta är en mångfacetterad kulturkommun precis vid länsgränsen mot Stockholm som under sommaren kraftigt ökar sitt invånarantal i och med alla fritidshus som finns i kommunen. Gnesta är också en utpräglad småföretagarkommun med cirka 1 400 registrerade företag i branscher. Tätorterna är tre till antalet där centralorten i kommunen är Gnesta där ungefär hälften av kommuninvånarna bor. De två andra tätorterna återfinns en mil västerut i Björnlunda, samt ytterligare en mil västerut ligger Stjärnhov.

Genom kommunen och respektive tätort går järnvägen, vilken trafikeras av både persontåg (fjärrtåg och pendeltåg) samt godståg.

En stor andel av invånarna pendlar till och från Gnesta kommun, där utpendlingen mot Stockholm är störst med ca 3000 personer.

2.3.1 Utvecklingstendenser

Den demografiska utmaningen beror förenklat på att antalet äldre samt personer i behov av välfärdstjänster ökar snabbt. De närmaste 10 åren beräknas hela 56 % av den totala befolkningsökningen bestå av åldersgruppen 80 år eller äldre. Detta ger en kommunal utmaning om framför allt ett ökande behov hos äldreomsorgen då vi blir allt äldre och kan leva med fler och svårare sjukdomar.

I samband med en ökande befolkning planeras för ett omfattande bostadsbyggande i kommunen som i sin tur medför volymökningar inom förskola, grundskola etcetera. Etableringar av bostäder kommer ske i Gnesta tätort samt i mindre omkringliggande delar av kommunen.

2.4 Oxelösund

Oxelösunds kommun är geografiskt beläget på Sveriges östra kust i Södermanlands län. En stor del av kommunens yta utgörs av vatten, vilket präglar kommunens möjligheter och utmaningar. Kommunens geografiska läge möjliggör närhet till skärgård, natur samt goda kommunikationer såsom riksväg 53, E4, Skavsta flygplats samt regional och nationell tågtrafik. Med dessa goda kommunikationer nås enkelt omkringliggande städer såsom Nyköping, Norrköping, Linköping och Stockholm. Oxelösund har en stark industrihistoria vilken fortfarande gör sig påmind i och med SSAB och Oxelösunds hamn, vilka är två stora arbetsgivare inom kommunen.

2.4.1 Utvecklingstendenser

Den demografiska utmaningen beror förenklat på att antalet äldre samt personer i behov av välfärdstjänster ökar snabbt. De närmaste 10 åren beräknas hela 56 % av den totala befolkningsökningen bestå av åldersgruppen 80 år eller äldre. Detta ger en kommunal utmaning om framför allt ett ökande behov hos äldreomsorgen då vi blir allt äldre och kan leva med fler och svårare sjukdomar.

Oxelösunds befolkningsmängd växte 11% mellan 2000–2023. Kommunen har som mål att fortsätta växa. Denna utveckling ska mötas med bostäder, skola, service och rekreation samtidigt som detta sker i samklang med bevarande av viktiga natur- och kulturvärden.

2.5 Trosa

Trosa kommun är en ung kustkommun med gamla anor. Trakten runt Trosa har varit befolkad sedan lång tid tillbaka. Genom kommunen flyter stillsamt Trosaån, den gamla båtförbindelsen med Mälaren som gjorde Trosa till en viktig handelsstad.

Trosa har varit och är en kommun i stark tillväxt, mycket tack vare sin attraktivitet och sitt strategiska läge som en del av Stockholms arbetsmarknadsregion. Tätorterna Trosa, Vagnhärad och Västerljung tillhörde under tidigare Nyköpings kommun men 1992 delades storkommunen och Trosa kommun bildades. Sammanlagt bor här idag ca 14 700 invånare. Trosa kommun väntas växa procentuellt mest i hela landet, och den vanligaste inflyttaren är mellan ett och fyra år gammal. Under sommarhalvåret fördubblas befolkningen och besöksnäringen är ett viktigt inslag.

2.5.1 Utvecklingstendenser

En framtida demografisk utmaning är att antalet äldre samt personer i behov av välfärdstjänster ökar snabbt. Detta ger en kommunal utmaning med framför allt ett ökande behov av äldreomsorg då vi blir allt äldre och kan leva med fler och svårare sjukdomar.

Huvudorterna, Trosa, Vagnhärad och Västerljung, behöver varsam och väl genomtänkt tillväxt med eftersträvan att växa hållbart och med utgångspunkt i varje ords särprägel.

Mycket tyder på att exploateringstrycket trots konjunktur- och omvärldsförändringar kommer att vara fortsatt högt. Detta innebär högt tryck på bygglov- och planverksamhet.

Arbetet under de kommande åren kommer således att handla om att fortsätta hantera en fortsatt tydlig tillväxt i samtliga tätorter. Omfattande planerings- och genomförandeuppgifter avseende större infrastrukturprojekt kommer att fortsätta. Detta gäller såväl alternativ till Infart västra Trosa, Ostlänken som väg 218.

3 Styrning av skydd mot olyckor

Kapitlet avser att ge en beskrivning av hur uppgifterna enligt LSO är fördelade inom kommunerna.

Nyköpings kommun sköter genom civilrättsliga avtal förebyggande verksamhet och räddningstjänst enligt LSO åt grannkommunerna Gnesta, Oxelösund och Trosa. Arbetet utförs av Sörmlandskustens räddningstjänst.

Då handlingsprogrammet är ett övergripande flerårigt, politiskt styrdokument är bedömningen att det inte är lämpligt att i detalj beskriva räddningstjänstens verksamhet i alltför detaljerade beskrivningar. Mer detaljerade beskrivningar återfinns i underliggande dokument som hänvisas till i texten och återfinns i Bilaga A: Dokumentförteckning.

Kommunerna

Kommunfullmäktige beslutar om handlingsprogrammet med bland annat övergripande mål.	Nämnderna har ansvaret för att arbetet inom sina respektive områden bedrivs enligt kommunens handlingsprogram.
Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för LSO i kommunen och utövar genom ansvariga tjänstemän fortlöpande uppföljning och tillsyn över arbetet.	Sörmlandskustens räddningstjänst ansvarar för utförandet inom stor del av LSO området vilket regleras i ingångna avtal med Nyköpings kommun.

Ansvaret för uppfyllnad av LSO är fördelat på olika nämnder inom respektive kommun enligt tabell.

Tabell 4 Ansvar för uppfyllnad av LSO för respektive kommun

Kommun	
Nyköping	Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för Tillsyn och Sotningsärenden (5 kap 1§, 3 kap 4§), Kommunstyrelsen ansvarar för resterande delar av LSO-området.
Trosa	Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för LSO-området inom ramen för avtalet med Nyköpings kommun (Sörmlandskustens räddningstjänst).
Oxelösund	Kommunstyrelsen ansvarar för hela LSO-området inom ramen för avtalet med Nyköpings kommun (Sörmlandskustens räddningstjänst).
Gnesta	Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för LSO-området inom ramen för avtalet med Nyköpings kommun (Sörmlandskustens räddningstjänst).

4 Risker

Kapitlet innehåller en beskrivning av kommunens risker, i form av en sammanvägd bedömning av vilka händelser inom kommunens geografiska område som kan föranleda räddningsinsatser. I kapitlet presenteras också sannolikhet eller frekvens för att olyckor ska hända och konsekvenserna för de fall att olyckor händer.

För att bedöma hur olika risker kan undvikas eller hanteras behöver riskanalyser användas som ett dagligt arbetsverktyg. Det sker genom en aktiv omvärldsbevakning och ett brett perspektiv med realism och verklighetsförankring. En grundligare riskanalys vilken uppdateras på årsbasis ligger till grund för beskrivningen i detta kapitel.

4.1 Övergripande beskrivning

SKRTJ:s geografiska områdesansvar omfattar fyra kommuner med varierad och komplex riskbild. Det finns stora industrier, flygplatser, stambanor för järnväg, E4, stora eventanläggningar och höga hus som bidrar till riskbilden. Stor del av området utgörs av landsbygd med dess utmaningar för tillgänglighet och närhet.

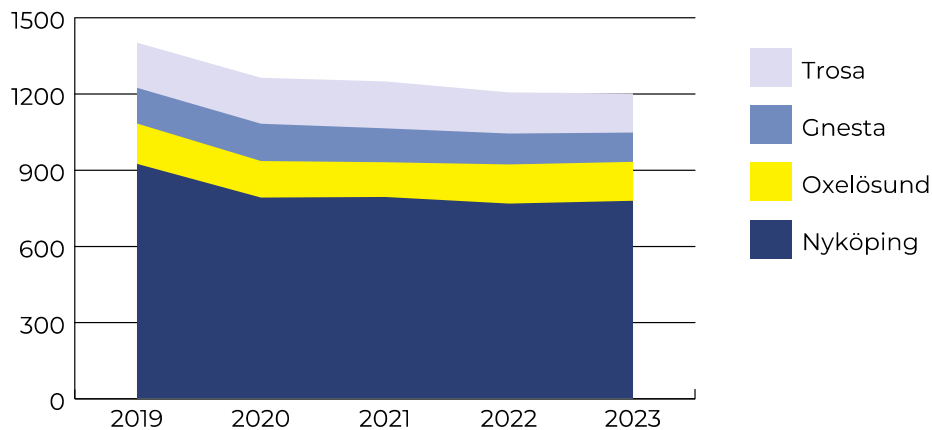
Tre av kommunerna räknas som kustkommuner med en större skärgårdsmiljö.

Utifrån den varierande riskbilden finns en stor variation i vilka olyckor som kan inträffa och vilka konsekvenser det kan leda till. Olyckor som uppstår kan drabba olika värden (liv och hälsa, egendom och miljö), pågå under olika lång tid, ha olika stor omfattning, vara tillfälliga eller långvariga och kan skilja i hur pass reversibla de är. Allt går heller inte att förutsäga, men det finns flera olika situationer som det är rimligt att behöva hantera. Händelser som hanteras varierar alltifrån bränder i bostäder och mark samt trafikolyckor till sällanhändelser som större utsläpp av farliga ämnen, omfattande brand på fartyg, bränder i undermarksanläggningar eller på sjukhus, terrorattentat och allvarliga olyckor vid farliga verksamheter.

4.2 Inträffade händelser

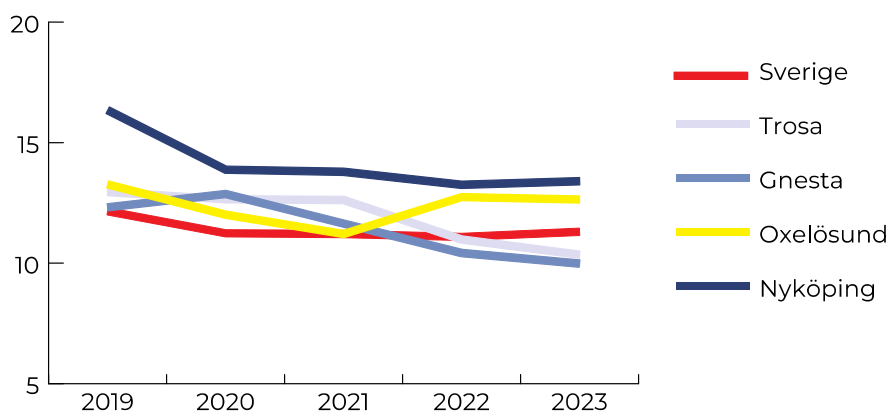
Det totala antalet räddningsinsatser vilka SKRTJ larmats till per kommun är fördelade enligt figur 1 nedan. SKRTJ responderar i nuläget årligen till cirka 1250 räddningsinsatser. Det är en minskning från cirka 1500 räddningsinsatser år 2018. Av de cirka 1250 räddningsinsatserna sker cirka två tredjedelar av dessa inom Nyköpings kommun och övriga i en mer jämn fördelning mellan Trosas, Oxelösunds och Gnestas kommuner.

Figur 1: Totalt antal räddningsinsatser mellan år 2019–2023 för respektive kommun inom SKRTJ. Omfattar både insatser som var räddningstjänst enligt LSO samt andra uppdrag.⁶

Vid analys av antalet räddningsinsatser per 1000 invånare inom SKRTJ:s medlemskommuner (figur 2), förtydligas bilden om den positiva utvecklingen av det minskade antal räddningsinsatser. För Nyköpings, Gnestas och Trosas kommun har antalet räddningsinsatser per 1000 invånare minskat sedan år 2019. Även Oxelösunds kommun har minskat något sedan år 2019 om än något mindre än de andra kommunerna. Trots den positiva utvecklingen ligger fortfarande Nyköpings och Oxelösunds kommuner något över genomsnittet i Sverige.

Figur 2: Totalt antal räddningsinsatser per 1000 invånare mellan år 2019–2023 för respektive kommun inom SKRTJ samt genomsnitt i Sverige.⁷

4.3 Per olyckstyp

Nedan beskrivs de uppdrag räddningstjänsten genomför och statistik av de lokala riskerna per olyckstyp med en första generell beskrivning av olyckstyper som gäller samtliga kommuner. Data som presenteras inom kapitlet utgår från åren 2019–2023.

Antalet uppdrag som räddningstjänsten responderar på presenteras i tabellen 5. Den största andelen uppdrag är de inträffade eller befarade olyckorna som inkommer via SOS Alarm. SKRTJ responderar även på IVPA-larm som betyder "i väntan på ambulans" som innefattar bland annat hjärtstoppslarm, detta görs genom avtal med Region Sörmland.

⁶ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps statistikdatabas. Statistik hämtad: 2024-07-03.

⁷ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps statistikdatabas. Statistik hämtad: 2024-07-03.

Tabell 5 Antal uppdrag som räddningstjänsten responderar på

Antal händelser per övergripande uppdragstyp inom SKRTJ 2019–2023	Antal	Andel
Inträffad eller befarad olycka	5322	84 %
Första hjälpen eller sjukvård i väntan på ambulans (IVPA)	427	7 %
Hjälp till ambulans	169	3 %
Hjälp till polis	31	<1 %
Övrigt annat uppdrag	375	6 %

De inträffade eller befarade olyckorna är SKRTJ:s huvudsakliga uppdrag. De är de räddningsinsatser eller befarade räddningsinsatser där det initialt föreligger fara för liv, hälsa, miljö eller egendom. Fördelningen av inträffade eller befarade olyckor som SKRTJ responderar på inom vårt geografiska ansvar mellan år 2019–2023 presenteras i diagrammet nedan.

4.3.1 Brand i byggnad

Kapitlet brand i byggnad delas in dels utifrån SKRTJ medlemskommuner, dels utifrån klassificerade verksamhetstyper enligt MSB:s statistikdatabas. Mellan år 2019–2023 genomförde SKRTJ 555 räddningsinsatser kopplat till brand i byggnad i Nyköpings, Oxelösunds, Gnestas och Trosas kommuner vilket innebär ett genomsnitt på cirka 110 händelser per år.

Fördelningen av brand i byggnad utifrån SKRTJ medlemskommuner redovisas i tabell 6 nedan. Tabellen visar också genomsnittet av brand och brandtillbud per 1000 invånare i medlemskommunerna samt nationell jämförelse.

Tabell 6 Bränder i byggnader, fördelat på år och kommun

	2019	2020	2021	2022	2023	Andel %	Genomsnitt Per 1000 inv.
Nyköping	96	59	61	60	68	62 %	1,20
Gnesta	18	14	15	15	12	13 %	1,29
Trosa	12	14	21	14	19	14 %	1,10
Oxelösund	10	16	11	11	9	10 %	0,95
Sverige	11 124	10 820	10 884	10 346	10 361		1,03

I Sverige sker i genomsnitt 1,03 bränder i byggnad per tusen invånare. För SKRTJ:s medlemskommuner innebär det att Gnestas kommun med 1,29 händelser per 1000 invånare och Nyköping kommun med 1,20 händelser per 1000 invånare ligger högt över genomsnittet i Sverige. Trosa kommun med 1,10 händelser per 1000 invånare ligger något över genomsnittet och Oxelösund kommun med 0,95 händelser per 1000 invånare ligger något under.

Då tre av fyra medlemskommuner ligger över det nationella genomsnittet görs vidare analys av brand och brandtillbud i byggnad för att kontrollera om det föreligger särskild risk i någon verksamhetstyp.

Tabell 7 Byggnadstyp vid brand i byggnad

Typ	Antal	Andel
Boende (villa, fritidshus, rad-, par eller kedjehus, flerbostadshus)	338	61 %
Allmän verksamhet utom vård (skola, handel, restaurang m.fl.)	82	15 %
Övriga verksamheter (bensinstation, byggarbetsplats m.fl.)	61	11 %
Vård (sjukhus, kriminalvård och andra former av boende och vård)	46	8 %
Industri (kemisk-, livsmedels- och metallindustri m.fl.)	28	5 %

Vid verksamhetsindelning sticker brand och brandtillbud i boendemiljö kraftigt ut från mängden med 61 % av händelserna. Boendemiljö utgörs av exempelvis flerbostadshus, villor och fritidshus med flera. Brand och brandtillbud i boendemiljö redovisas mer i detalj under delkapitlet 4.3.1.1 Bostad.

Andra vanliga verksamhetstyper är allmän verksamhet utom vård så som skola, handel och restaurang som utgör 15 % av brand och brandtillbud. En liten andel av bränder och brandtillbud utgörs av vård- och industriverksamhet som utgör 8 % respektive 5 %.

I avsnitten nedan följer fördjupningar inom bränder i bostäder, allmän verksamhet så som skola och förskola, vårdmiljöer och industrier. Olyckstyperna kommer beskrivas gemensamt för alla fyra kommuner då en liten ökning av antalet inträffade händelser i de mindre kommunerna ger en kraftig statistisk ökning.

4.3.1.1 Bostad

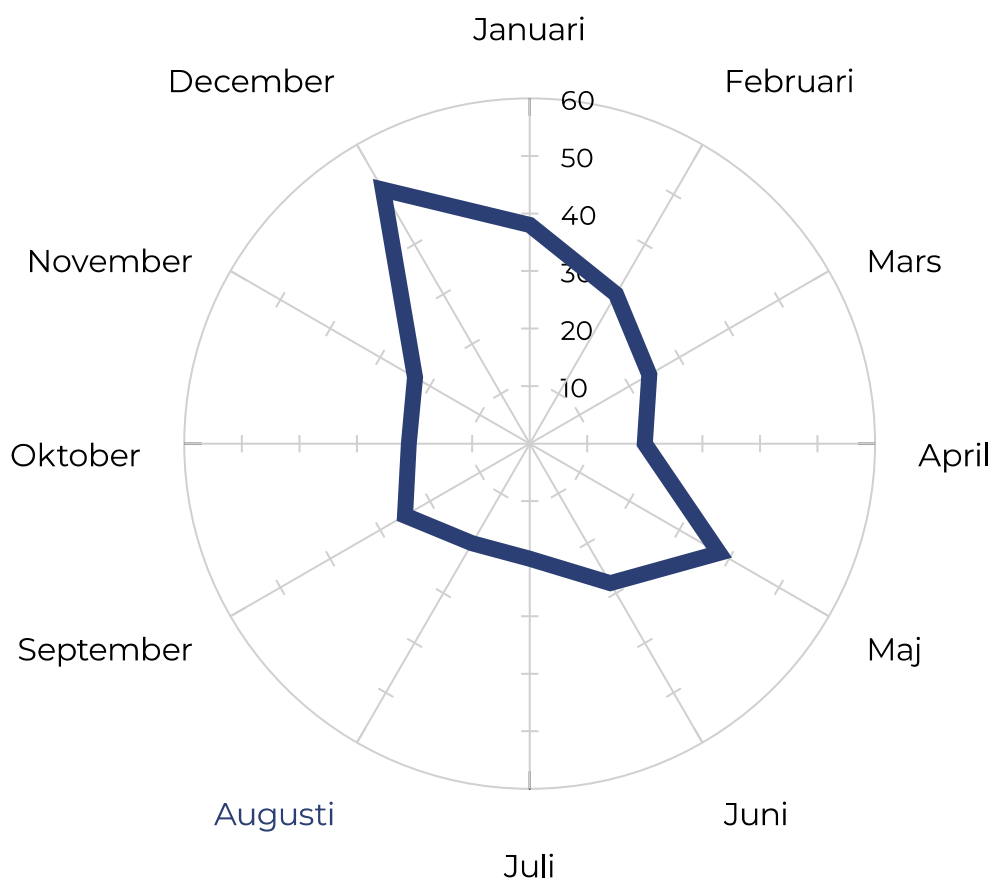
Brand och brandtillbud i boendemiljö utgör majoriteten av byggnadsbränder och utgör 61 % av SKRTJ byggnadsbränder. Bostadsbränder per 1000 invånare i respektive kommun

har stor variation som kan förklaras av det låga antal händelser per år. En ökning med 2–3 bränder eller brandtillbud per år innebär en stor procentuell ökning för den perioden. Genomsnittet av bränder och brandtillbud i boendemiljö för SKRTJ mellan år 2019–2023 per 1000 invånare är 0,74 händelser per år vilket är något högre än det nationella genomsnittet på 0,59 händelser under samma period.

Tabell 8 Bostadsbränder per 1000 invånare, fördelat per kommun och år

Bostadsbränder per 1000 inv.	2019	2020	2021	2022	2023	Genomsnitt per kommun	Genomsnitt SKRTJ
Nyköping	1,01	0,54	0,59	0,65	0,6	0,68	0,74
Gnesta	1,06	0,53	1,04	0,86	0,87	0,87	
Trosa	0,65	0,70	0,96	0,61	0,87	0,76	
Oxelösund	0,50	0,92	0,58	0,66	0,50	0,63	
Sverige	0,62	0,60	0,62	0,54	0,56	0,59	

Med ett litet antal händelser är det svårt att dra specifika slutsatser varför SKRTJ medlemskommuner ligger över det nationella snittet men det syns ändå i statistiken att kommunerna har en ökning i samband med mörkrets intåg under november till mars.

Ökningen i december beror på att personer börjar elda i kaminer/eldstäder samt att vi tänder fler levande ljus. Denna trend är tidigare känd och syns även i nationell statistik.

Cirka 90 personer omkommer i bostadsbränder varje år, där risken att omkomma inte är jämnt fördelad. Ålder och social utsatthet är tydliga delar som spelar in i risken att omkomma.

Forskningen har under en längre period satsat på området för att komma fram till vad en bostadsbrand är och vad de beror på och vi har nu ett bra underlag att jobba vidare med.

Områden med sämre levnadsvillkor, låg utbildningsnivå – förvärvsfrekvens – medelinkomst, har en fyra gånger högre sannolikhet att det ska uppstå en bostadsbrand dit räddningstjänsten rycker ut jämfört med områden med goda levnadsvillkor.

Rökning är en känd riskkälla och ligger bakom nästan 50 procent av alla dödsbränder.

4.3.1.2 Vårdmiljö

Enligt Boverkets byggregler ställs högre krav på brandskyddet i lokaler där det vistas människor som har begränsade eller inga förutsättningar att sätta sig själva i säkerhet, än i lokaler där det vistas människor som förväntas kunna sätta sig själva i säkerhet. De högre

brandskyddskraven gäller till exempel för behovsprövande boenden enligt Socialtjänstlagen, så som äldreboenden och stödboenden enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS-boenden), sjukhus och förskoleverksamhet. Det byggnadstekniska brandskyddet i denna typ av lokaler ställer bland annat krav på brandcellsindelning och installation av sprinkleranläggningar. Förutom högre krav på det byggnadstekniska brandskyddet, krävs det också ett väl fungerande organisatoriskt brandskydd. Personalen i vårdmiljöer behöver därför kontinuerligt öva på att hantera bränder och utrymningssituationer. I lokaler där det vistas människor som har förmåga att sätta sig själva i säkerhet bygger utrymningsstrategin i de allra flesta fall på att människorna ska utrymma byggnaden i händelse av brand. I lokaler där människor saknar förmåga att sätta sig själva i säkerhet kan det i stället handla om så kallad horisontell utrymning, det vill säga att personerna i byggnaden ska förflyttas till en brandcell inom samma våningsplan och då är personalen helt avgörande för att en sådan utrymning lyckas.

En framtida utmaning är att Sverige har en allt större andel åldrande befolkning, och många äldre bor idag kvar hemma längre i stället för att flytta in på ett särskilt boende. I praktiken innebär det att många personer som har begränsad förmåga – eller helt saknar förmågan – att själva upptäcka en brand och sätta sig i säkerhet bor kvar i lokaler som förutsätter att personerna som vistas där kan sätta sig själva i säkerhet. Äldre är överrepresenterade i dödsbrandsstatistiken, och samhället behöver hjälpa till att skapa brandsäkra hemmiljöer för äldre som bor krav hemma.

Cirka 75 procent av de som omkommer i bränder gör det i sitt hem (Brandforsk, 2019)⁸. Majoriteten av de som har omkommit i bränder under åren 1999–2007 har omkommit i enskilda bostäder (villa, radhus, kedjehus, flerbostadshus), och endast sju procent har avlidit i brand på äldreboende (Jonsson, 2018)⁹.

4.3.1.3 Allmänna byggnader och verksamheter

Allmänna verksamheter och byggnader kan omfatta en rad olika objekt av varierande karaktär och komplexitet. Det kan vara allt från handel, hotell, restauranger, nattklubbar, större samlingslokaler, idrottsanläggningar till garage och andra undermarksanläggningar. Här finns det stor variation av antal människor som kan vistas i lokalerna/byggnaderna samtidigt. Vilka konsekvenser som kan uppstå varierar därför stort. I vissa anläggningar kan det finnas flera verksamheter inom samma byggnad och en del byggnader är sammanbyggda vilket kan göra en räddningsinsats mer komplicerad. Vid bränder i större allmänna byggnader kan ofta utrymning av alla människor som vistas i byggnaden vara ett av de största problemen. Utrymningsvägar sammanfaller ofta med räddningstjänstens insatsvägar för att ta sig in i byggnaden vilket kan orsaka krockar och svårigheter att påbörja räddningsinsatsen. I allmänna lokaler kan det också finnas människor med olika funktionsnedsättningar som inte kan förväntas klara av att utrymma helt på egen hand, utan behöver hjälp av räddningstjänsten. Stora lokaler innebär för räddningstjänsten risker med stora brandgasvolymerna samt att det kan vara långa inträngningsvägar.

⁸ Brandforsk, 2019. Nilsson, F. m.fl. *Bostadsbränder och äldre personer – tvärvetenskapliga framgångsfaktorer för reduktion av döda och svårt skadade*. Brandforsk 2019:5.

⁹ Jonsson, 2018. Jonsson, A. *Dödsbränder i Sverige – en analys av datakvalitet, orsaker och riskmönster*. Karlstad University Studies 2018:18.

4.3.1.4 Skolor och förskolor

Det är relativt vanligt att det brinner på skolor, men ofta är det små bränder som är anlagda inne i skolan under skoltid i exempelvis papperskorgar. De bränderna detekteras normalt sätt omgående av ett automatiskt brandlarm i byggnaden och kan antingen släckas av personer som befinner sig i lokalerna eller av räddningstjänsten som ofta snabbt är framme på plats tack vare det automatiska brandlarmet. Om det däremot börjar brinna på utsidan av byggnaden och skolan inte har detekterade takfötter och/eller vindsutrymmen kan det ta längre tid innan branden upptäckts och åtgärder för att släcka branden kan vidtas.

Sedan februari 2020 har tre skolor eller förskolor totalförstörts i bränder i Nyköpings kommun. Åtminstone två av bränderna misstänks vara anlagda. Det har även rapporterats in flertalet tillbud där bränder har anlagts intill skolors fasader. Det är ovanligt att människor omkommer i samband med bränder i skolor eller förskolor, utan det är främst egendom som påverkas vid skolbränder. En skolbrand blir ofta dyr för samhället i fråga om kostnader för ersättningslokaler, förlorat värde i byggnaden och inventarier.

4.3.1.5 Industri

Vid vissa industrier kan det finnas en förhöjd risk för brand, beroende på vad industrin har för verksamhet. Boverkets byggregler ställer krav på brandskyddet utifrån aspekten att människor ska hinna utrymma ur en lokal innan dess att branden har orsakat kritiska förhållanden i lokalen, och ställer således inte krav på egendomsskydd. Det innebär att en brand i en industrilokal kan få stora konsekvenser på byggnaden och därmed verksamheten och industrins ekonomi. Ofta är industrilokaler stora, vilket skapar möjlighet för stora brand- och brandgasvolymmer vilket i sin tur kan leda till intensiva brandförlopp.

4.3.2 Framtidsspaning

Det finns mycket som tyder på att vi kommer gå mot en alltmer hållbar energiförsörjning, vilket även kommer återspegla sig i hur bränderna i byggnader ser ut. Till exempel blir det allt vanligare att installera solcellspaneler på hustak, och att lagra energin i batterisystem i byggnaden. För att spara energi byggs också byggnader alltmer täta, vilket påverkar dynamiken i brandförloppen. Även nya byggnadsmaterial kommer in på marknaden, och det skapar nya förutsättningar för både brandskyddslösningarna och räddningstjänstens taktik vid bränder i byggnader.

4.4 Brand utomhus

En brand ute i skogen, i fordonet eller i papperskorgen är initialt ofta inte så komplex, men omständigheterna runt om kan göra att det blir en stor insats med stora konsekvenser.

Om branden startar nära en byggnad, bostad eller liknande kan spridningsrisken vara stor. Ofta är det ingen fara för liv i samband med brand utomhus, men en brand som sprider sig kan påverka egendom och miljö vilket kan få stora konsekvenser.

4.4.1 Brand i skog eller mark

SKRTJ har larmats till ca 75 mark- och skogsbränder per år de senaste tre åren. Bränder i skog och mark är väderberoende och säsongsbaserat. I det geografiska området finns det

mycket skog och mark och storleken på bränderna och insatsernas komplexitet varierar mycket från händelse till händelse.

Vid en större händelse med ogynnsamt väder kan insatsen bli mycket stor, resurskrävande och långdragen. En skogsbrand kan sprida sig fort och okontrollerat, varför evakuering utav enstaka hus eller större geografiska områden kan bli aktuellt. Det kan även vara aktuellt att spärra av vägar och järnvägar om eld eller rök sprider sig på ett sätt som innebär risker för den infrastrukturen. Att spärra av E4:an som löper genom Trosas och Nyköpings kommuner kan innebära en stor kostnad för samhället.

4.4.2 Brand i fordon/fartyg

SKRTJ har larmats till cirka 60 fordonsrelaterade bränder per år de senaste tre åren. Ett fordon som brinner som står i närheten av andra fordon eller en byggnad kan sprida sig och leda till stora konsekvenser. Idag finns det fordon som går på alternativa bränslen exempelvis el och gas, med detta kommer även andra risker och konsekvenser som medför att insatsen blir mer komplex och krävande.

4.4.3 Brand i avfall/återvinning

SKRTJ har larmats till cirka 30 bränder relaterade till avfall/återvinning per år de senaste tre åren. De vanligaste bränderna är i container eller sopkärl och de bränderna är ofta anlagda. Även här är spridningen till närliggande byggnader eller liknande den stora risken.

Brinnande sopkärl/container är något SKRTJ relativt ofta larmas till, ofta är det vid skolor och förskolor. Står de då för nära fasaden kan det spridning till byggnaden ske.

4.4.4 Framtidsspaning

Idag drivs våra fordon av flera olika typer av drivmedel och en utmaning för räddningstjänsten är att produktutvecklingen av nya bränslen och bränslesystem går fortare än säkerhetsutvecklingen på området. Det är möjligt att om takten för produktutvecklingen går mycket fortare än räddningstjänstens kunskapsnivå om drivmedlen höjs, så kan det, på grund av säkerhetsskäl, leda till mer passiva räddningsinsatser vilket ökar risken för brandspridning till närliggande objekt.

Till följd av klimatförändringarna kan bränderna i skog och mark förväntas öka i framtiden. Brandrisksäsongens längd antas öka och frekvensen av perioder då det råder hög risk för skogs- och markbrand förväntas öka (MSB, 2013)¹⁰. Hur skogsbränderna uppstår och sprids påverkas i hög grad av skogsbruket. Dels handlar det om att plantera skog på ett sätt som är ogynnsamt för brandspridning, dels om att skogsbolagen genomför riskanalyser baserade på brandriskvärden innan arbeten som kan orsaka skogsbränder påbörjas.

4.5 Trafikolycka

Trafikolyckor kan huvudsakligen delas in i tre olika kategorier:

- Vägtrafik
- Spårtrafik
- Flygtrafik

¹⁰ MSB, 2013. *Framtida perioder med hög risk för skogsbrand. Analyser av klimatscenarier.*

Varje kategori kan delas in i vidare underkategorier så som fotgängare, cyklister, fordon, suicid och så vidare. Någon närmare indelning är den som finns i punktlistan ovan kommer inte att göras.

Vid trafikolyckor finns risk för skador på människor liv och hälsa, egendom och miljö. Människor som vistas i trafiken löper risk för att skadas, oavsett vilken typ av transportsätt som avses. Egendom kan skadas vid en krock och miljön kan ta skada vid utsläpp av drivmedel. Vid olyckor på en väg där bussar är inblandade, vid spårtrafikolyckor och flygplansolyckor finns det en överhängande risk att många personer skadas samtidigt.

Längs med både vägar och järnvägar fraktas farligt gods. En trafikolycka som involverar farligt gods kan vara med komplex att hantera än en olycka utan farligt gods. Beroende på vilket farligt gods som fraktas och hur det är involverat i olyckan kan det bli nödvändigt med stora avspärrade områden (skyddsavstånd). Vidare kan de farliga ämnena vara akut toxiska för människor eller miljö.

Utvecklingen av fordonsbränslen går framåt och idag finns det en rad olika drivmedel för vägfordon. Nya typer av bränslen innebär nya risker för räddningstjänstens personal. Ett exempel är eldrivna fordon som använder litium-jon-batterier för att lagra energin. Om litium-jon-batterierna utsätts för värme (brand) eller mekanisk påverkan (vid en krock) kan en så kallad termisk rustning initieras i batteriet och denna leder sedan till en brand i batterierna.

Alla brandgaser är giftiga, och i bränderna från litium-jon-batterier finns en förhöjd halt av det giftiga ämnet vätefluorid. Denna risk måste räddningstjänstens personal förhålla sig till.

4.5.1 Särskilda riskobjekt

Genom två av SKRTJ:s kommuner löper den trafikintensiva E4:an. Det är en viktig trafikled för transporter av människor, gods och tjänster. Störningar på E4:an kan få stora ekonomiska konsekvenser då varor och personer blir försenade. Antalet fordon som trafikerar E4 har ökat kraftigt. Under de senaste 20 åren har de fördubblats. Ett stickprov från Trafikverket visar att det varje dygn i snitt passerade drygt 14 000 fordon på E4 i höjd med trafikplats Tystberga under 2018 vilket är en dryg fördubbling jämfört med 1993 (Trafikverket, 2021)¹¹.

I Nyköpings kommun ligger Stockholm Skavsta Flygplats. Det finns risk att ett flygplan är involverat i en olycka och det kan leda till stora skador på människors liv och hälsa. På flygplatsen förvaras även stora mängder flygbränsle. Förutom passagerartrafik finns fyra skogsbrandbekämpningsflygplan lokaliserade på Skavsta, en gymnasieskola, ett hotell samt Kustbevakningens flygbas.

¹¹ Trafikverket, 2021. Vägtrafikflödeskartan (avsnitt 9710029).
[https://vtf.trafikverket.se/tmg101/AGS/tmg102.aspx?punktnrlista=9710029&laenkrollista=2&typ=Stick prov](https://vtf.trafikverket.se/tmg101/AGS/tmg102.aspx?punktnrlista=9710029&laenkrollista=2&typ=Stick%20prov)
Hämtad 2021-08-27 kl. 08:30.

I tabell 9 nedan redogörs för särskilda riskobjekt med avseende på trafikolycka i SKRTJ:s kommuner.

Tabell 9 Särskilda riskobjekt fördelat per kommun

Riskobjekt	Kommun	Beskrivning av risken
E4	Nyköping, Trosa	Hårt trafikerad mötesfri motorväg. Transport av farligt gods. Risk för miljöutsläpp. Viktiga vattentäkter utefter vägen. Tungtrafik /Busstrafik som kan innebära många skadade. Störningar i trafiken medför stora samhällskostnader.
Väg 53	Nyköping, Oxelösund	Riksväg, mötande trafik. Tung trafik/Busstrafik. Farligt gods, risk för miljöutsläpp.
Väg 52	Nyköping	Riksväg mötande trafik. Tung trafik/Busstrafik. Risk för miljöutsläpp.
Väg 57	Gnesta	Riksväg mötande trafik. Tung trafik/ Busstrafik. Risk för miljöutsläpp.
Järnvägar	Nyköping, Gnesta, Oxelösund, Trosa	Urspårning, evakuering av persontåg, brand på persontåg.
Skavsta flygplats	Nyköping	Flygplats. Risk för skador på människors liv och hälsa, egendom och miljö.

4.5.2 Framtidsspaning

Trafikverket tar fram prognoser för hur trafikutvecklingen beräknas se ut i framtiden. Enligt dessa prognoser ser persontrafiken ut att öka både till 2040 och 2065 (Trafikverket, 2020)¹². Detta gäller för alla transportslag, där flygtrafiken står för den minsta ökningen i absoluta tal (räknat i personkilometer). Även godstrafiken ser ut att öka under de kommande decennierna (Trafikverket, 2020)¹³.

Trafikverket planerar att bygga en ny järnväg – Ostlänken – som kommer att sträcka sig genom Nyköpings och Trosas kommuner. Till skillnad från de järnvägar som finns i kommunerna idag kommer Ostlänken att innebära långa tågtunnlar, vilket ställer andra krav på räddningstjänstens insatsförmåga vid olyckor på järnväg.

En utmaning för räddningstjänsten är att produktutvecklingen av nya fordonsbränslen ofta går snabbare än kunskapshöjningen inom räddningstjänsten.

4.6 Olycka med farliga ämnen

En olycka med farliga ämnen kan få vitt skilda konsekvenser beroende på vilka ämnen som är involverade i olyckan och var den inträffar. Vissa ämnen har en akut toxicitet på människor, vilket betyder att människor som finns i utsläppets direkta närhet omedelbart kan komma till skada. Andra ämnen är akut toxiska för miljön och kan omedelbart orsaka irreversibla miljöskador när de inträffar.

¹² Trafikverket, 2020. Prognos för persontrafiken 2040 - Trafikverkets Basprognoser 2020-06-15. 2020-06-15. Publikationsnummer 2020:128.

¹³ Trafikverket, 2020. Prognos för godstransporter 2040 – Trafikverkets Basprognoser 2020. 2020-06-15. Publikationsnummer 2020:125.

Det är ämnets fysikaliska egenskaper som avgör hur farligt det är och vad som kan vara utsatt för fara. Om det till exempel är en väldigt kall vinterdag och det sker ett utsläpp av diesel är det inte nödvändigt att brandfaran är så stor. Om det däremot är en varm sommardag och det sker ett utsläpp av diesel inne på en industri där det finns heta ytor kan risken för brand vara mycket större. Likaså behöver ett utsläpp av ett giftigt ämne utanför tätbebyggt område inte utgöra någon större fara för människors liv och hälsa, men om samma ämne släppt ut i centrala delarna av en tätort kan människors liv vara direkt hotat.

Verksamheter som ska hantera större mängder farliga ämnen behöver särskilda tillstånd. Genom tillståndsgivningen ställs krav på hur ämnena ska hanteras för att utgöra en så liten risk som möjligt för omgivningen.

Tre av fyra av SKRTJ:s kommuner är kustkommuner, och där finns risken för ett oljeutsläpp och -påslag längs med kustremsan. Det kan vara fartyg som läcker drivmedel eller som släpper ut stora mängder till följd av tekniska fel eller olyckor.

4.6.1 Särskilda riskobjekt

Inom SKRTJ:s område finns flera verksamheter som använder farliga ämnen. Några industrier hanterar ämnen i sådan omfattning att krav ställs på dem genom Sevesolagstiftningen. I tabell 10 nedan listas ett par riskobjekt i kommunerna och riskerna för objektet beskrivs. För nämnare beskrivning av riskobjekt hänvisas till Kommunal plan för räddningsinsats (diarienummer ROS 21/3:14).

För transporter av farligt gods finns det rekommenderade vägar och järnvägar, både primära och sekundära transportleder. Sådana transportleder finns i samtliga av SKRTJ:s fyra kommuner.

Tabell 10 Riskobjekt med avseende på olyckor med farliga ämnen

Riskobjekt	Kommun	Beskrivning av risken
SSAB EMEA AB	Oxelösund	I processen bildas kolmonoxid, stenkolstjära och bensen. Gasol samt naturgas används i processen.
Studsvik	Nyköping	Inom området i Studsvik finns flera företag som på olika sätt arbetar med radioaktiva material.
Stockholm Skavsta Flygplats	Nyköping	Stora mängder flygbränsle.
Oxelösunds hamn AB	Oxelösund	Stora mängder olja samt gasolcistern.
Linde Gas AB	Oxelösund	Produktion, lagring och distribution av syrgas, kvävgas samt argon.
OxGas AB	Oxelösund	Terminal för flytande naturgas (LNG).
Bergtäkter	Nyköping och Trosa	Förvaring och användning av sprängmedel.

4.6.2 Framtidsspaning

SSAB håller på att gå över till en mer hållbar ståltillverkning, vilket kommer minska produktionen av kolmonoxid och öka användningen av naturgas. I övrigt finns det inga (för SKRTJ kända) planer på några nya farliga verksamheter eller verksamheter i som klassas som Sevesoverksamheter ska startas i någon av SKRTJ:s kommuner i närtid. Riskbilden förväntas därmed inte påverkas nämnvärt.

4.7 Naturolycka

Naturolyckor och klimatrelaterade olyckor är ett relativt brett område med allt från ringa konsekvenser för en fastighet till fullständig katastrof i global omfattning. SKRTJ:s geografiska område är ett av tio identifierade riskområden för ras, skred, erosion och översvämning i Sverige (MSB, 2021).¹⁴

I modern tid har SKRTJ:s kommuner drabbats av ett större skred i Vagnhärad 1997, samt flertalet översvämningar i samband med skyfall (senast Trosa juli 2021). Dessa händelser har inte haft några direkta konsekvenser på människors liv och hälsa, men har däremot orsakat omfattande ekonomiska konsekvenser och samhällsstörningar.

Stormar med nedfallande träd och byggnadsdelar, nederbörd i form av snö eller regn, översvämningar till följd av högt vattenstånd, ras och skred händelser som kan påverka människors liv och hälsa, egendom och miljö. Vid omfattande naturrelaterade olyckor är räddningstjänstens organisation ofta hårt belastad till följd av många inkommande larmsamtal från allmänheten. Det är därför inte ovanligt att räddningstjänsten prioriterar larmen och att många privatpersoner hänvisas till att själva ta hand om sin egendom om inget liv är i fara. Samhällets samlade resurser behöver ofta prioriteras till samhällsviktig verksamhet, till exempel eftersom farbarheten på vägar kan vara starkt påverkad.

4.7.1 Ras och skred

Det har inte förekommit några ras i naturen eller i byggnader orsakat av naturen i SKRTJ:s kommuner inom de senaste 20 åren. I området finns inga kända marksprickor som kan orsaka ras.

Skredet i Vagnhärad var ett jordskred som inträffade natten till den 23 maj 1997 i Ödesby, Vagnhärad. Skredet omfattade en cirka 200 meter lång sträcka längs med Trosaån och sträckte sig cirka 60 meter upp i en bebyggd lerslännt. Det förefaller osannolikt att ett motsvarande skred skulle starta i andra delar av SKRTJ:s kommuner.

4.7.2 Erosion

Sannolikheten av olyckor orsakade av erosion i SKRTJ:s område är relativt liten bortsett från vid en eventuell översvämning, varför ämnet hanteras under nästa rubrik.

4.7.3 Översvämning

En översvämning i vårt område kan orsakas av tre faktorer (rangordnat från mest sannolikt till minst sannolikt): extremt regn, extrem snösmältning, eller höjning av havsnivån.

¹⁴ MSB, 2021. Här är Sveriges största riskområden för ras, skred erosion och översvämning. <https://www.msb.se/sv/aktuellt/nyheter/2021/juni/har-ar-sveriges-storsta-riskomraden-for-ras-skred-erosion-och-oversvamning/> Hämtad 2021-08-26 kl. 16.10.

På senare tid har SKRTJ:s geografiska område drabbats av extrema regnväder då dygnsnederbörden uppmätts till rekordhöga 136,3 mm.¹⁵

4.7.4 Storm

I Sverige är det allt mer vanligt förekommande med blåsigtt väder och höststormarna avlöser varandra. Vid ön Landsort utanför Trosa har vindhastigheter upp till orkanstyrka på 33 m/s uppmäts. Vid stormar finns risken för långvariga elavbrott samt begränsad framkomlighet på väg- och järnvägsnätet.

4.7.5 Extremt snöfall

SKRTJ:s kommuner har inte varit speciellt utsatta för stora snömängder. Högsta snödjupet som uppmätts i området uppgår till cirka 90 cm. Precis som med många andra naturolyckor kan extrema snöfall innebära en hög belastning på räddningstjänstorganisationen och det kan vara besvärligt med framkomlighet på viktiga vägar.

4.7.6 Värmebölja

En värmebölja kan få konsekvenser på människors liv och hälsa. Det kan innebära ökad dödlighet, inte minst i särskilt utsatta grupper. En värmebölja kan även få andra, indirekta konsekvenser så som solkurvor på järnvägar vilka kan leda till urspårningar och ökade brandriskvärden i skog och mark som leder till komplicerade skogsbränder.

4.7.7 Framtidsspaning

I framtiden bedöms klimatet få allt större inverkan på vår risk- och olycksbild. Effekten av klimatförändringarna kommer påverka samhällets alla aktörer. Klimatförändringarna kommer leda till högre temperaturer, intensivare regn och torka. Troligtvis kommer även risken för ras, skred, stormar och skogsbränder även öka framgent.

4.8 Drunkning

Drunkning och drunkningstillbud är vanligast förekommande vid bad på sommartid och skridskoåkning på vintertid. Det inträffar även drunkningar och tillbud vid vistelse på vatten eller is vid andra tillfällen så som fiske, fritidsbåtolyckor, suicid med flera.

Inom SKRTJ område finns en kust, insjöar och vattendrag. En mängd vatten som inbjuder till transporter, vistelse och aktiviteter på både vatten och is.

SKRTJ har blivit larmade på drunkningsolyckor och drunkningstillbud mellan fyra och elva gånger per år mellan åren 2019–2023. I snitt är det en person per år som omkommer i drunkning i SKRTJ:s kommuner.

Ny forskning visar att det sker ungefär 400 drunkningstillbud varje år och i hälften av drunkningarna omkommer personen. Antalet drunkningar har minskat under åren 2003–2017, förutom i åldersgruppen 0–4 år där den har ökat något. Studien visar att medianåldern för drunkning är 49 år och att drygt två tredjedelar var män. Kännetecknen för de som överlever drunkning, till skillnad till de som omkommer, är att de är yngre,

¹⁵ Detta inträffade i Trosa under sommaren 2021.

kvinnor och att händelsen har varit ett olycksfall. Överlevnaden är som högst bland flickor i åldrarna 0–17 och som lägst bland män över 66 år (Karolinska institutet, 2021).¹⁶

4.8.1 Framtidsspaning

Trenden för antalet drunkningar är positiv, allt färre personer drunknar. Sannolikheten för att drunkna är förknippad med simkunnighet och det finns undersökningar som visar att simkunnigheten minskar, och om simkunnigheten minskar finns det risk för att drunkningarna blir fler.¹⁷

¹⁶ Karolinska Institutet, 2021. Drunkning vanligare än man tidigare trott. <https://nyheter.ki.se/drunkning-vanligare-an-man-tidigare-trott> Hämtad 2021-08-26 kl. 15:50.

¹⁷ [Svenska Livräddningssällskapet ser med oro på resultatet av Skolverkets rapport om vikande simkunnighet bland landets sjätteklassare](#). Hämtad 2024-09-03.

5 Värdering

Detta kapitel ska beskriva värderingen av i kapitel 4 beskrivna befintliga risker inom kommunerna. Värderingen och dess slutsatser ligger till grund för framtagandet av de lokala mål som beskrivs i kommande kapitel 6.

Sörmlandskustens räddningstjänst har på många sätt prövats inom den senaste femårsperioden vad gäller både många samtidiga trafikolyckor i samband med kraftigt snöoväder, större industriella bränder där det även funnits inslag av kärnteknisk karaktär, förskole- och skolbränder samt cirka 1250 "vardagshändelser" per år och har utifrån detta och den genomförda riskbedömningen bedömt att det inom området till stor del uppfyller målet om ett tillfredställande och likvärdigt skydd. Det finns områden som behöver utvecklas och förbättras, framför allt för att möta framtiden och den snabba samhällsutvecklingen samtidigt som vi bibehåller ett tillfredställande och likvärdigt skydd.

Under de fem senaste åren har bränderna i bostäder i samtliga fyra kommuner legat på en relativt jämn nivå. I tre av fyra kommuner är dock antalet bränder per invånare fler än snittet i riket. Även vid bränder i skog och mark ligger de flesta kommuner över rikets snitt under nästan alla år. Gnestas kommun sticker ut och hade till exempel mer än tre gånger så många bränder per 1000 invånare under 2020, än vad både riket, Nyköping och Oxelösund hade.

Antalet bostadsbränder har legat stadigt över rikssnittet inom samtliga fyra kommuner och det är inom dessa vi ser de bränder vilka har dödlig utgång. Sett till antalet händelser så anses det inte vara en acceptabel nivå även med sänkningen under 2020.

Kommunerna kommer fortsätta med pågående förebyggande åtgärder och även implementera nya för att minska antalet olyckor och dess konsekvenser. Antalet äldre bedöms kraftigt öka kommande år och hemsjukvård väntas bli vanligare. Detta medför att redan utsatta grupper blir fler och väntas behållas längre i hemmiljö. Satsningar och samarbete mot hemtjänst, sjukvård och äldreomsorgen behövs för att säkerställa ett skäligt och likvärdigt brandskydd för hela befolkningen.

Vad gäller trafikolyckor ligger Trosas, Gnestas och Nyköpings kommuner över snittet för riket, baserat på 1000 invånare, medan Oxelösund ligger under snittet. Att Trosa och Nyköping ligger över snittet torde kunna bero på att den trafikintensiva E4:an löper genom båda kommunerna.

Samhällsutvecklingen och förändringar i omvärlden och klimat sker i allt högre tempo vilket skapar allt större utmaningar utifrån det trygghetsskapande och skadeavhjälpande uppdraget. Att agera som enskild aktör inom den egna uppdraget kan vara begränsande för att nå effekt och åstadkomma goda resultat. Flera samhällsaktörer kan ha angränsande uppdrag, kunskap, arbetsmetoder och ha en potentiell synergi som inte tas tillvara när arbete sker isolerat som enskild aktör. Det handlar om att i ett tidigt skede identifiera avgörande faktorer som påverkar olyckors uppkomst, dess fortsatta utveckling och konsekvenserna av en olycka. Det handlar till exempel om att synliggöra det egna uppdrag och behov samt att identifiera rätt mottagare, arenor och tidpunkter för att nå bäst effekt i aktuella frågor. SKRTJ är experter inom området brand men är också den aktör som hanterar effekterna av de olyckor som inträffar och på så sätt samlar på sig mycket erfarenheter och kunskaper. För flera olyckstyper, t. ex. trafikolyckor och drunkning, där risken är relativt hög i vårt geografiska område, är SKRTJ en aktör som i första hand behöver samverka med andra samhällsaktörer för att i ett förebyggande syfte kunna dra nytta av sina erfarenheter och på så sätt kunna påverka risken. Det handlar om att samverka på många olika nivåer och på många olika sätt, i olyckans alla faser samt i det långsiktiga strategiska arbetet. Samverkan och samarbete med andra aktörer ger också bättre förutsättningar för att genomföra lyckade räddningsinsatser, både genom att

i det insatsförebredande arbetet påverka hur byggnader och infrastruktur utformas, genom gemensamma övningar samt genom utbyte av kunskap och erfarenheter både från övningar och inträffade händelser. Flera av olyckstyperna och riskerna inom kommunerna kräver både planering och förberedelser för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för att kunna genomföra lyckade räddningsinsatser.

Det geografiska området som SKRTJ verkar inom är relativt stort med mycket landsbygd vilket innebär att den som bor eller vistas långt från närmaste brandstation inte kan förvänta sig att få hjälp lika snabbt som den som bor i en av de större tätorterna. Den som har långt till närmaste brandstation har dock oftast en annan riskbild eftersom de stora riskkällorna, där en olycka kan leda till mycket stora konsekvenser, ofta ligger mer centralt. Det nationella målet säger att alla medborgare ska ha ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor. Ett sätt att arbeta för ett likvärdigt skydd för medborgarna är att försöka höja den enskildes förmåga och medvetenhet samt att uppmärksamma verksamhetsutövare och kommuner på vilka förutsättningar som finns. SKRTJ strävar efter att förkorta responstider och vara snabbt på plats för att kunna vidta relevanta åtgärder som bryter det negativa händelseförloppet.

Tidsaspekten är mycket viktig vid många olyckor men det räcker inte att bara vara snabbt på plats, det gäller att ha rätt förmåga också. Vad som är rätt förmåga beror självklart på vilken olycka som inträffat och omständigheterna runt omkring. I ett tidigt skede av en brand kanske det inte krävs särskilt stor förmåga och en granne kan hjälpa till med utrymningen medan det i ett senare skede kan behövas en helt annan förmåga, till exempel rökdykning eller stegutrymning. Ett annat angreppssätt för att förkorta tiden till dess den drabbade får hjälp är att stärka samhällets samlade förmåga till att bryta den negativa skadeutvecklingen. Det handlar dels om att utveckla samarbeten och samverkan med andra aktörer i samhället, dels om att de som lever, bor och verkar har kunskap, förmåga och vilja att kunna göra ett initialt ingripande.

Riskbilden och förutsättningarna inom samarbetskommunerna förändras hela tiden, till exempel kan olika riskkällor tillkomma, försvinna eller förändras. Innovationer och ny teknik kan påverka vilka olyckor som uppstår och förändringar i byggnadsteknik kan påverka både brandförlopp och möjligheter att genomföra räddningsinsatser.

SKRTJ är en viktig samhällsaktör som är en förutsättning för att andra delar av samhället ska fungera inom samarbetskommunerna. SKRTJ behöver därför kunna verka under hela hotbildsskalan, vilket innebär alltifrån vardagsolyckor till kriser, samhällsstörningar och höjd beredskap. Verksamheten ska stärka sin förmåga att verka och genomföra räddningsinsats under svåra förhållanden. Under samhällsstörningar och höjd beredskap påverkas organisationen av externa faktorer som försvårar och förändrar förutsättningarna för att genomföra räddningsinsats. Det kommer alltid kunna inträffa händelser som inte har förutsetts, vilket innebär att organisationen behöver ha en robusthet och flexibilitet att kunna hantera oväntade situationer, externa störningar och större påfrestningar.

6 Mål

Kapitlet redogör för framtagna lokala verksamhetsmål för den förebyggande verksamheten samt räddningstjänst och syftar till MSB:s vision inom nationell strategi för stärkt brandskydd genom stöd till den enskilde:

- Ingen i Sverige ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand.

Och de nationella målen i LSO:

- Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala för-hållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor (LSO 1 kap 1§).
- Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt (LSO 1 kap 3§).
- Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador (LSO 1 kap 3a §).

Den största utmaningen i vår verksamhet är att bibehålla nuvarande nivå samtidigt som vi kontinuerligt anpassar oss till nya förutsättningar och risker. För att lyckas med detta behöver vi satsa på fortlöpande utbildning av vår personal och genomföra relevanta övningar baserade på aktuella behov. Ett viktigt inslag i vår strävan efter gradvis utveckling och anpassning är att dra lärdom från de räddningsinsatser vi genomför, särskilt genom kommunens egna olycksundersökningar, samt genom att ta del av erfarenheter från insatser i andra delar av landet.

Utifrån ovanstående nationella målsättningar, den lokala riskbilden med tillhörande värderingar samt den politiska viljan har SKRTJ formulerat fyra verksamhetsmål.

1. Skadeutfallet i samband med bränder i bostadsmiljö ska minska vad gäller hälsa, miljö och egendom. Detta omfattar särskilt två delar:
 - a) Den enskildes förmåga och vilja att ta eget ansvar för sitt brandskydd ska öka.
 - b) Skyddet för särskilt riskutsatta personer ska öka så att deras förutsättningar vid brand förbättras.
2. Samhällets samlade förmåga att snabbt bryta den negativa skadeutvecklingen ska stärkas.
3. Förmågan att hantera och begränsa konsekvenserna vid sällanhändelser och komplexa räddningsinsatser ska stärkas.
4. Förmågan att genomföra räddningsinsats vid samhällsstörningar och under höjd beredskap ska stärkas.

7 Förebyggande – förmåga och verksamhet

Kapitlet beskriver hur kommunernas förebyggande verksamhet är planerad och ordnad för att inom kommunens geografiska område skapa en förmåga att förebygga olyckor.

Med förmåga att förebygga avses möjligheten att innan en olycka äger rum åstadkomma effekter genom att minska sannolikheten eller frekvensen för olyckan eller konsekvensen vid densamma.

"Alla har rätt till ett skäligt brandskydd oavsett förutsättningar"

För att kunna vidta effektiva och verkningsfulla åtgärder är det viktigt att analysera orsakerna till att en olycka inträffar och hur utfallet av olyckan blev.

Räddningstjänstens förebyggande verksamhet har som syfte att säkerställa att skyddet i de byggnader och anläggningar där riskerna för allvarliga konsekvenser i samband med en brand är särskilt stora uppfyller samhällets krav.

Hela organisationen bidrar på olika sätt till det olycksförebyggande arbetet. Funktionsansvar för den förebyggande verksamheten finns på enheten Rådgivning och Myndighetsutövning där även specialistkompetens finns samlad i form av ett antal brandingenjörer och brandinspektörer. Resurser vilka aktivt jobbar med frågor kopplade till det förebyggande arbetet är dynamisk och sammansättningen anpassas löpande efter verksamhetens behov.

7.1 Tillsyn 5 kap 1§

SKRTJ är tillsynsmyndighet enligt LSO inom Nyköpings, Trosas, Oxelösunds och Gnestas kommuner. Tillsynerna syftar huvudsakligen till att granska den enskildes skyldigheter i lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor, bland annat genom att fastighetsägare och nyttjanderättshavare uppfyller de krav som följer av aktuell lag och dess föreskrifter. Tillsyn kan genomföras på alla typer av byggnader eller andra anläggningar i kommunen. Tillsynen ska planeras och genomföras på ett sätt där den gör bra nytta och effekt.

Tillsyn prioriteras vid byggnader och anläggningar som omfattas av ett eller flera av följande kriterier och där tillsyn bedöms kunna vara en effektiv förebyggande åtgärd:

- Hög frekvens av bränder eller tillbud.
- En brand eller annan olycka kan medföra stor risk för många människors liv och hälsa.
- En brand kan innebära stora ekonomiska konsekvenser.
- En brand eller annan olycka kan innebära stora skador på miljön.
- En brand kan innebära allvarliga skador på kulturhistoriska värden.

7.2 Tillsyn 2 kap 4§

För anläggningar och verksamheter som klassas som farlig verksamhet kompletteras ovanstående tillsyn enligt LSO 2 kap. 2 § med tillsyn enligt LSO 2 kap. 4 §. Tillsynerna genomförs normalt vid två olika tillfällen och med olika tillsynsintervaller. Vid tillsyn av farlig verksamhet kontrolleras i huvudsak att ägaren eller verksamhetsutövaren håller eller bekostar beredskap med personal och egendom i skälig omfattning i händelse av olycka eller vid överhängande fara för olycka för de risker och scenarion som identifierats.

7.3 Planering

Planeringen och formerna för tillsyn redovisas i SKRTJ:s tillsynsplan, objektlistan för året finns som beting i verksamhetssystemet Daedalos. Planen har sin utgångspunkt i anläggningar prioriterade enligt kriterier ovan kompletterade med verksamheter som utifrån den lokala riskbilden bedöms ha stora risker i händelse av brand.

Regelbunden tillsyn planeras enligt olika tidsfrister beroende på typ av verksamhet. När det finns ett särskilt behov av tillsyn kan den i enskilda fall genomföras på verksamheter som inte nämns i tillsynsplanen eller med annan frist än i tillsynsplanen. Det kan till exempel ske efter att allmänheten har lämnat tips om brister i brandskydd eller när behovet av tillsyn upptäcks under en insats.

Vid brister funna vid tillsyn meddelas fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ett beslut i form av föreläggande om åtgärder för att höja brandskyddet till en skälig nivå.

Räddningschef har möjlighet att delegera uppgiften att utföra tillsyn enligt LSO och LBE från respektive ansvarig nämnd efter att det har bedömts att tillsynsför rättaren har vidimerad, nödvändig kompetens.

7.4 Stöd till den enskilde

Enligt lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor har den enskilde ett eget ansvar för att skydda sitt liv, sin egendom och att inte orsaka olyckor. Det är primärt den enskildes ansvar att vidta och finansiera åtgärder för att förebygga och begränsa olyckor. Endast när en olycka inträffar eller när det finns överhängande hot för en olycka och individens egna åtgärder inte är tillräckliga så är det samhällets skyldighet att ingripa med räddningsinsatser.

Den enskildes skyldigheter inkluderar att ha kunskap om att förebygga och hantera olyckor, känna till vilken tid det normalt tar för hjälpen att komma efter det att man har larmat via 112 och anpassa sitt eget brandskydd utifrån detta, ha förmågan att rädda och varna de som är i fara, larma 112 och begränsa skadan, ha fungerande brandvarnare för att upptäcka brand i tid och ha släckutrustning för att fördröja en brands utveckling innan räddningstjänsten anländer.

Räddningstjänsten arbetar för att underlätta för individen att uppfylla dessa skyldigheter och förväntningar, bland annat genom att ge information och rådgivning. Detta görs genom olika aktiviteter som öppet hus, information på kommunens hemsida och sociala medier, svar på frågor via besök, telefon och e-post, tillsyn, områdesbesök, utryckningsverksamhet, riktad information till specifika målgrupper, samt deltagande i olika evenemang.

Räddningstjänsten genomför extern utbildning för i första hand kommunal personal för att öka kunskapen om brandskydd och underlätta systematiskt brandskyddsarbete. All personal inom räddningstjänsten ska ha förmåga att ge grundläggande information och rådgivning om brandskydd.

7.5 Övriga förebyggande åtgärder

Räddningstjänsten stödjer kommunerna i ärenden enligt Plan och bygglagen (SFS 2010:900). Det innebär bland annat att vara sakkunnig remissinstans i brandfrågor för bygglov och att i kommunens planprocesser tidigt beakta risker som farligt godstransporter, ras och skred, översvämning, avstånd till olika former av riskfylld verksamhet samt annat som kan ha betydelse för kommunens förmåga att genomföra

räddningsinsatser. Det kan exempelvis handla om vattenförsörjning för brandvatten, framkomlighet för räddningstjänstens fordon samt uppsamling av släckvatten. Kartläggning av risker i GIS-kartor med avseende på bland annat farligt gods, riskområden, infrastruktur, händelser och riskobjekt är föremål för vidareutveckling.

I frågor om serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622) bistår räddningstjänsten alkoholinspektörer med frågor om lokalerna är brandtekniskt anpassade för den verksamhet som ansökan avser. Det gäller bland annat avseende antal personer som får vistas i lokalen.

Räddningstjänsten är remissinstans till Polismyndigheten i frågor kring säkerhet vid allmän sammankomst, offentlig tillställning, användande av offentlig plats, idrottsevenemang eller fyrverkeri, scenfyrverkeri eller annan pyroteknik enligt ordningslagen (SFS 1993:1617) samt tillstånd till hotell- och pensionatverksamhet enligt lag (SFS 1966:742) om hotell- och pensionatsrörelse.

Räddningstjänsten bistår Trafikverket vid planering för ny- eller ombyggnation av vägar och järnvägar där man beaktar saker som insatstider, risk för ras och skred, översvämningsrisk samt avstånd till olika former av riskobjekt och vattenskyddsområden samt är remissinstans till Länsstyrelsen i frågor om tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken (SFS 1998:808).

Syftet med att utfärda eldningsförbud är att förebygga och förhindra omfattande bränder i skog och mark. Kommunen har rätt att fatta beslut om eldningsförbud inom sin kommun och Länsstyrelsen kan fatta beslut om eldningsförbud i hela eller delar av länet. Det är därför viktigt att hålla sig informerad om vad som gäller i kommunen där man bor eller befinner sig. När länsstyrelsen eller kommunen fattar beslut om eldningsförbud informeras om detta beslut på webbplatser och i andra digitala kanaler. I samband med att ett eldningsförbud upphävs så informeras det på samma sätt.

7.6 Rengöring och brandskyddskontroll

I LSO står det att en kommun ansvarar för sotning och brandskyddskontroll. Kommunen kan tillhandahålla en upphandlad utförare av detta. Inom de fyra kommunerna har samtliga avtal med en sotningsentreprenör som utför den lagstadgade rengöringen och kontrollen som ska ske av eldstäder.

Det finns en del av sotningsprocessen som ligger kvar inom kommunen och denna är ansökan om egensotning. Vill en medborgare inte använda kommunens upphandlade entreprenör ska denne ansöka om tillstånd för egensotning.

8 Räddningstjänst – förmåga och verksamhet

8.1 Övergripande beskrivning

Räddningstjänstens operativa resurser är organiserade och syftar till att bereda ett så likvärdigt skydd mot olyckor som möjligt inom vårt geografiska område. Vi vet att snabbheten är en viktig faktor då tiden till dess att olycksförloppet utveckling kan brytas är av stor betydelse för att begränsa skadorna och konsekvenserna av en olycka. För att uppnå så stor effekt som möjligt och att snabbt kunna hjälpa den som drabbats av en olycka, jobbar räddningstjänsten för att via samarbeten och samverkan utveckla samhällets samlade förmåga till att genomföra en räddningsinsats.

Det finns tillfällen då den enskilde hamnar i en olycka som hen själv inte kan hantera. Då har SKRTJ:s beredskap och förmåga att hjälpa den enskilde att hantera olyckan. SKRTJ har inte förmåga att hantera alla olyckor inom egen organisation, utan genom avtal finns även andra aktörer till hands för att hantera olika typer av olyckor som kan inträffa.

8.1.1 Tillgång till egna resurser

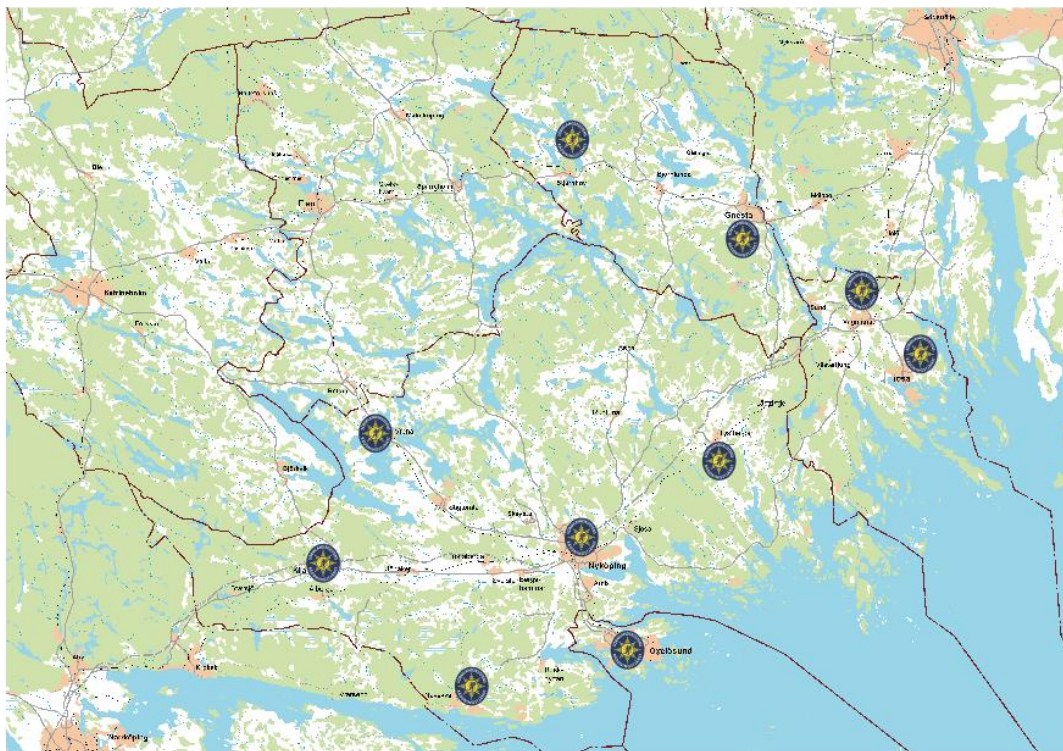
SKRTJ har tio räddningsstyrkor som är fördelade på nio brandstationer. Figur 3 ger en överblick över räddningsstyrkornas geografiska utgångspunkter, personella resurser och anspänningstider. Resurserna kan användas inom hela det geografiska området, samt i områden där SKRTJ har avtal med andra räddningstjänstorganisationer, se avsnitt 8.1.2.

Första insatsperson (FIP) är idag ett väl inarbetat koncept där räddningstjänsten har räddningspersonal i beredskap (RIB). FIP finns idag också på orter där organisationen inte har någon övrig personal i beredskap, i Nävekvärn och i Vagnhärad. FIP innebär att en brandman/arbetsledare har ett utryckningsfordon med sig under beredskapen och vid larm åker FIP direkt till skadeplatsen vilket innebär att hjälpen kan komma fram tidigare.

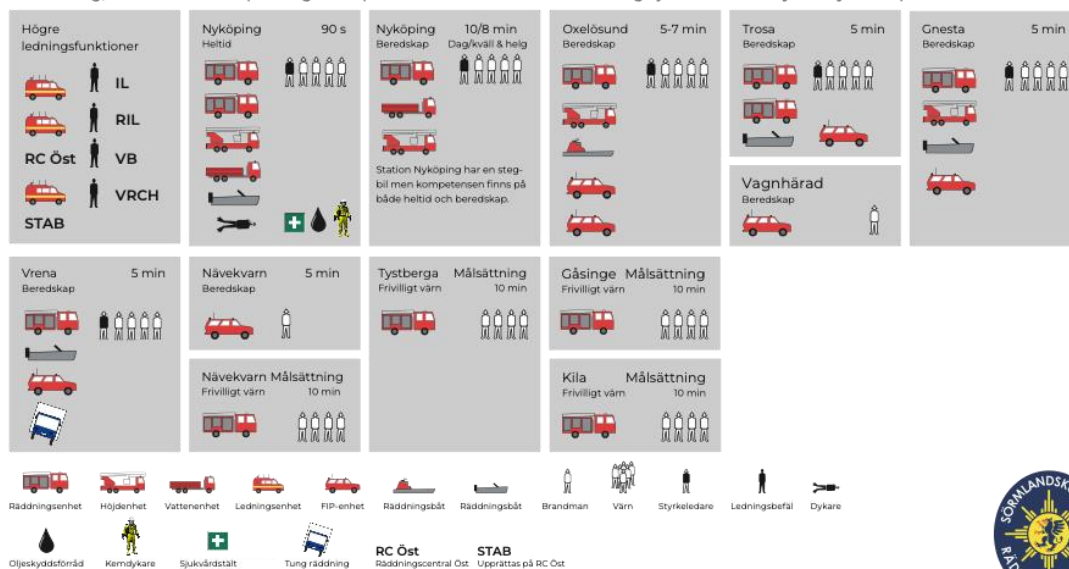
På orterna Gåsinge, Kila, Nävekvärn och Tystberga finns räddningsvärn/frivilliga brandkårer. Eftersom verksamheten bygger på frivillighet är målet att fyra personer med räddningsfordon rycker ut inom tio minuter efter larm. Idag är personalen från ett av värnen anställda i organisationen, medan de övriga värnen är egna föreningar som har avtal med SKRTJ. Vi ser värnen som en viktig resurs i samhällets samlade förmåga till att genomföra räddningsinsatser och har ambitionen att utveckla och stärka värnens verksamhet genom att stärka både medarbetarnas kompetens och resurser i form av fordon och material.

Operativ grundbemanning

Den operativa beredskapen och fördelningen av räddningsresurser kan tillfälligt förändras eller omdisponeras för att möta en bedömd förändrad riskbild eller andra förutsättningar.

Bemanning, områden och anspänningstider (maxtid från att larmet når räddningstjänsten till att styrkan rycker ut):

Figur 3 Översikt över räddningsstyrkornas geografiska placering, personella resurser och anspänningstider. Tabellen återger grundbemanningen, avvikelser kan förekomma.

8.1.2 Tillgång till resurser i samarbete med andra kommuner

SKRTJ har avtal om så kallad gränslös räddningstjänst med räddningstjänsterna i Sörmland, Räddningstjänsten Östra Götaland samt med regionens räddningstjänster i Gotlands, Stockholms, Uppsalas och Västmanlands län. Räddningstjänstorganisationerna ska hjälpa varandra både som förstärkning under en pågående insats och vid första insats.

Överenskommelsen innebär att närmaste styrka alltid larmas.

Samverkansavtalet med räddningstjänsterna i Gotlands, Stockholms, Uppsalas och Västmanlands län inkluderar Brandkåren Attunda, Räddningstjänsten Norrtälje kommun, Räddningstjänsten Enköping-Håbo, Storstockholms brandförsvaret, Södertörns brandförsvarsförbund, Uppsala brandförsvaret, Räddningstjänsten Sala-Heby och Räddningstjänsten Gotland, vilket benämns Räddningsregion östra Svealand (RRÖS). Detta avtal finns för att uppnå god effektivitet och förmåga inom verksamhetsområdet räddningstjänst. Till detta avtal finns även underavtal avseende samverkan gällande specialresurser för hantering av farliga ämnen. För närmare beskrivning av samverkan med avseende på ledning inom det geografiska området där samverkansavtalet gäller, se avsnitt 8.3.

8.1.3 Alarmering av räddningsorganet

SKRTJ har avtal med Södertörns brandförsvarsförbund (SBFF) angående alarmering av räddningsresurser genom Räddningscentral Öst. SBFF, inklusive RC Öst, har avtal med SOS Alarm. Räddningscentralen är placerad på stationen Lindvreten i Vårby Gård och är navet för alarmering och ledning av samtliga räddningsinsatser.

När larmsamtal inkommer via SOS är det RC Öst som larmar SKRTJ:s resurser. När samtal inkommer utgår ledningsoperatörerna ifrån en larmplan som är beslutad av räddningschefen. Ledningsoperatören har även en flexibilitet att frånga larmplanen utefter den tillgängliga informationen. Larmplanerna är framtagna så att tillräckliga resurser ska kunna larmas när systemet är intakt, det vill säga när respektive räddningsstyrka har normal anspänningstid och bemanning (enligt figur 3). Larmplanerna är dynamiska så till vida att det vakthavande befälet och/eller larmoperatör kan anpassa resurserna efter rådande omständigheter.

Utalarmeringen sker på två av varandra oberoende vägar där den primära är via det digitala nätet och den sekundära via Rakel. Alarmeringssystemet är utformat så att även Räddningscentral Mitt kan larma de styrkor som i ordinarie fall larmas av RC Öst.

Vid avbrott eller störningar i telenäten, då det inte går att ringa 112, ska allmänheten ges möjlighet att larma kommunen på annat sätt. Det kan ordnas genom att bemanna våra brandstationer och genom att öppna upp trygghetspunkter. Information om eventuell övriga platser, som kan användas när det inte går att ringa 112, ska meddelas som "Viktigt meddelande till allmänheten". Systemet Rakel används i huvudsak för kommunikation.

RC Öst uppfyller relevanta säkerhetsföreskrifter och är certifierad enligt SSF 136:5.

8.1.4 Brandvattenförsörjning

Brandvattenförsörjning är en grundläggande del av den operativa förmågan. För brandvattenförsörjning används i huvudsak två metoder; brandposter i kommunens dricksvattennät (konventionellt system) och räddningstjänstens tankbilar (alternativt system). Öppna vattendrag används också vid de tillfällen då det är tillgängligt och den mest gångbara och resursmässigt effektiva lösningen.

En förutsättning för att genomföra effektiva räddningsinsatser inom tätort är tillgången till brandvatten via brandposter i det kommunala vattenledningsnätet. Både tillgängligt flöde och närhet till brandposterna är avgörande för räddningstjänstens förmåga vid exempelvis brand i byggnad inom tätort.

Brandposter i det kommunala vattenledningsnätet finns främst i kommunernas tätorter, men kan även finnas i varierad omfattning i samlad bebyggelse utanför tätorterna. Brandposternas antal och placering bestäms av kommunernas förvaltningar/bolag med ansvar för dricksvattenförsörjning i samråd med räddningstjänsten. Krav på dimensionering och utformning av brandpostsystem ska följa Svenskt vattens publikation, Distribution av dricksvatten P114. Eventuella avsteg sker i samråd mellan dricksvattenleverantören och Räddningstjänsten. I framtagandet av nya detaljplaner beaktas brandvattenförsörjningen. Vid bränder i delar av kommunerna där det saknas brandpostnät används räddningstjänstens tankbilar för brandvattenförsörjning.

Idag finns inte någon brandvattenplan för någon av kommunerna, utan det är ett pågående arbete.

8.1.5 Tid från att larmet inkommer till 112 till att första kommunala räddningsresurs når samtliga delar av kommunen, inklusive larmhanteringen

Tiden har en stor påverkan på vilken effekt som kan åstadkommas vid en räddningsinsats och hur stora konsekvenserna av olyckan blir. Responstiden är tiden från att ett larm inkommer till 112, tills att första räddningstjänstresurs är framme på olycksplatsen.

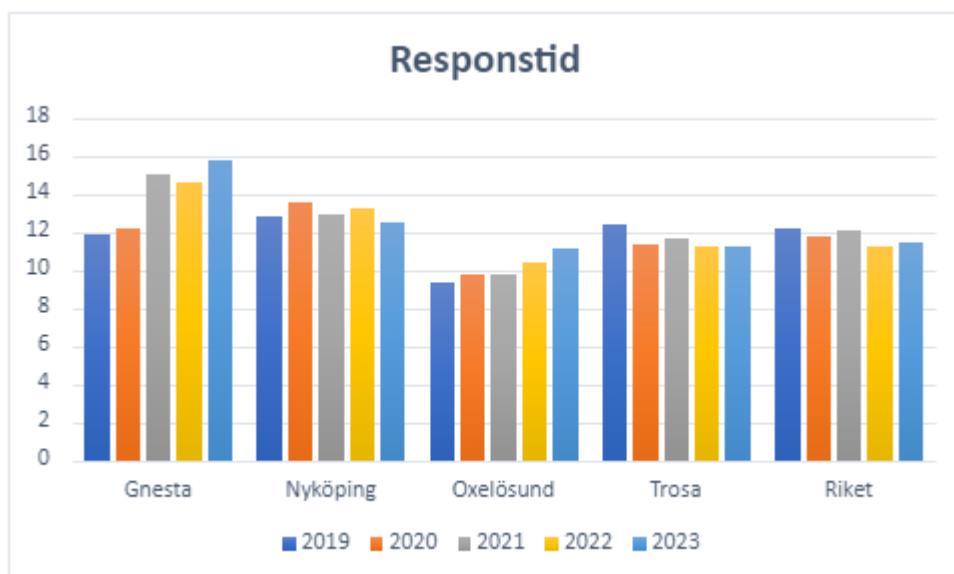
Det finns vissa begränsningar med att räkna ut och använda responstiden. Samtliga larmade räddningstjänstresurser kan via Rakel markera när de är framme vid olyckan och responstiden utgörs av tid från att larmsamtalet når SOS Alarm, tills att första resursen markerar sig framme. Det kan till exempel vara när en FIP-enhet parkerar bilen för att sedan kliva ut och påbörja skadebegränsande åtgärder så som att använda en handbrandsläckare. Men det kan också vara när en FIP-enhet parkerar vid en skogsväg i händelse av en skogsbrand och att det sedan är ett par hundra meter fram till själva branden, i otillgänglig terräng. I det senare fallet visar responstiden tiden då FIP-enheten parkerade, och inte var framme vid själva olyckan eller när skadeavhjälpande åtgärder inleddes.

Det kan också vara så att en olycka är alldeles för stor för en ensam resurs att hantera och att något skadebegränsande arbete inte kan påbörjas förrän fler resurser har anlänt till olycksplatsen.

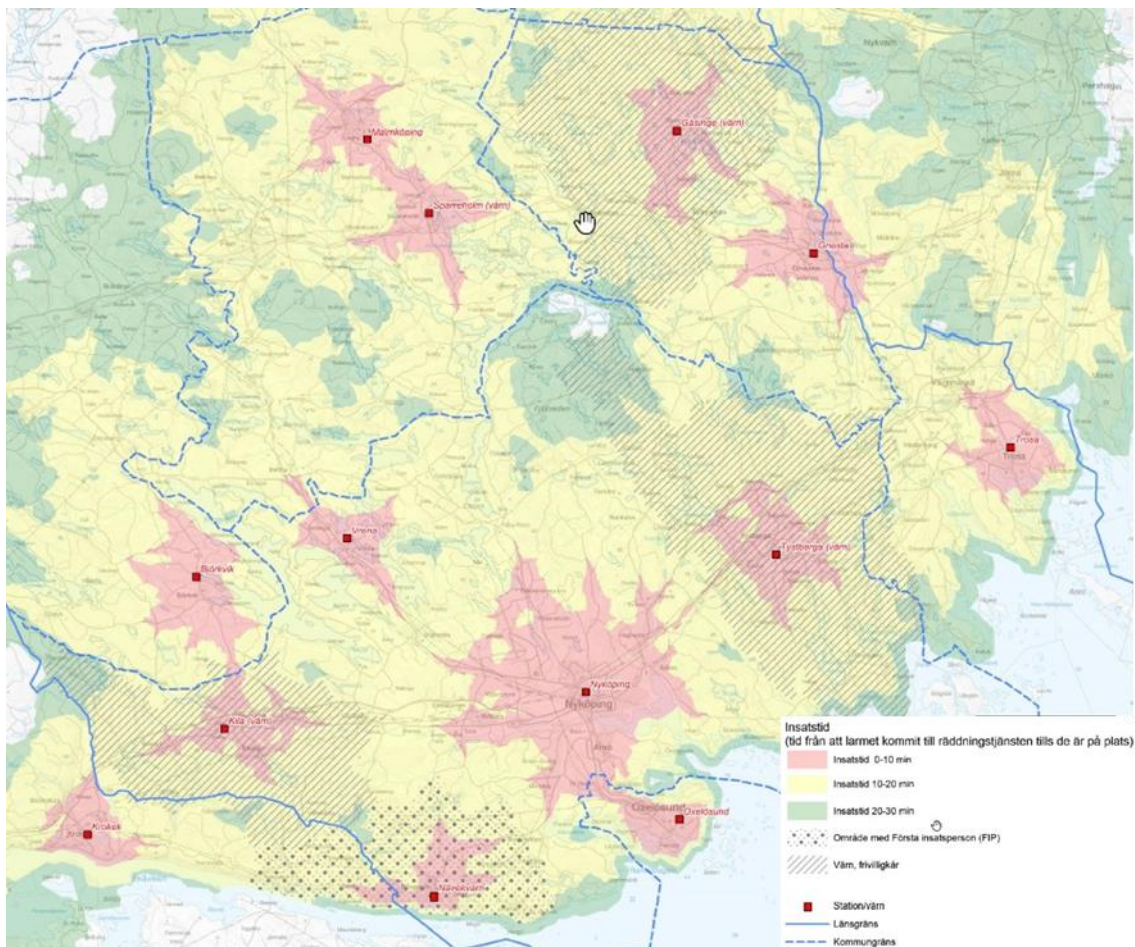
Eftersom responstiden kräver en aktiv handling från räddningstjänstpersonalen kan tiden också bli fel på grund av att personalen glömmer att markera sig som framme, eller gör det mycket senare än när resursen faktiskt anlände till platsen.

SKR publicerar varje år öppna jämförelser mellan kommuner med avseende på trygghet och säkerhet (SKR, 2018–2020). I den fördjupande statistiken går det att hämta data för responstiden för räddningstjänst. Det är en mediantid som presenteras och responstiden för våra kommuner framgår ur tabell 11.

Tabell 11 Responstid (i minuter) fördelad per kommun och år.

MSB har tagit fram kartunderlag som visar responstider för landets kommuner (MSB, 2021). Responstiderna är baserade på de händelserapporter som räddningstjänsterna skickar till MSB. De presenteras i tabell 4, och skiljer sig marginellt från tiderna ur Öppna jämförelser. Underlaget i kartorna visar att SKRTJ har en lägre responstid i de tätorter där kommunen har räddningsresurser placerade och att ju längre ifrån en brandstation en olycka inträffar desto längre tid tar det innan den olycksdrabbade får hjälp.

Figur 4 Insatstider för SKRTJ - tid från att larmet kommit till räddningstjänsten tills de är på plats

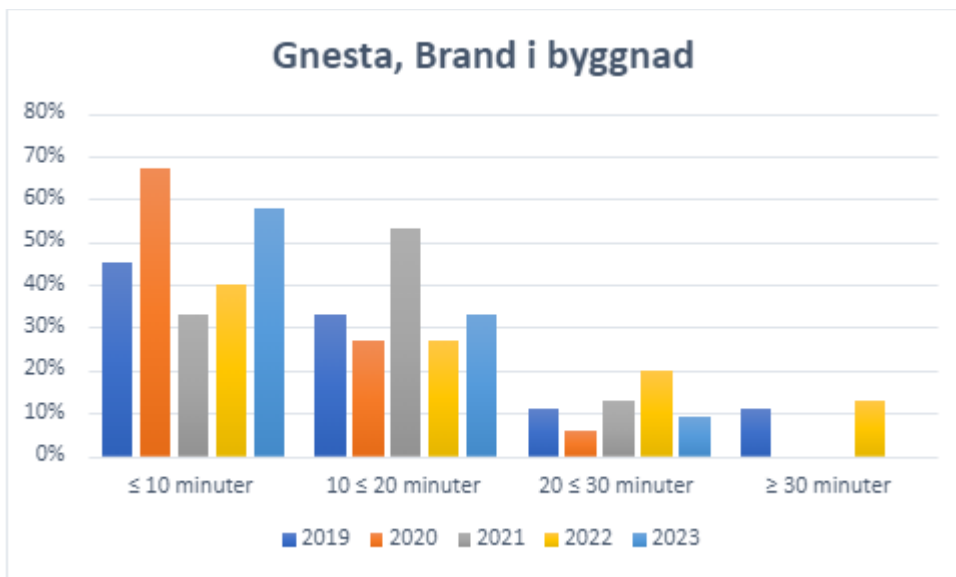
Responstid består av larmhanteringstid plus insatstid. Insatstiden är en kombination av anspänningstid och körtider för räddningstjänsten innan de är framme på skadeplats och kan påbörja insats. Figur 5 ovan visar beräknade insatstider för SKRTJ geografiska område som baseras på körtidsanalyser. Dessa insatstider har speciellt betydelse för bostadsbränder där räddningstjänstens utrustning är en del av alternativ utrymningsväg.

I tabellerna 12–15 presenteras hur snabbt SKRTJ har varit på plats för fyra olika olyckstyper, fördelat per kommun. Statistiken bygger på händelserapporter mellan åren 2019–2023. Responstider som är ofullständiga (till exempel då anrop till SOS saknas) är borttagna. Hur placeringen och dimensioneringen av räddningsresurserna är utformad påverkar tiden till dess att räddningsinsatser kan ge effekt vid en inträffad olycka. I dagsläget vet räddningstjänsten inte om några infrastrukturprojekt som varken kommer minska eller öka responstiden avsevärt i någon av kommunerna.

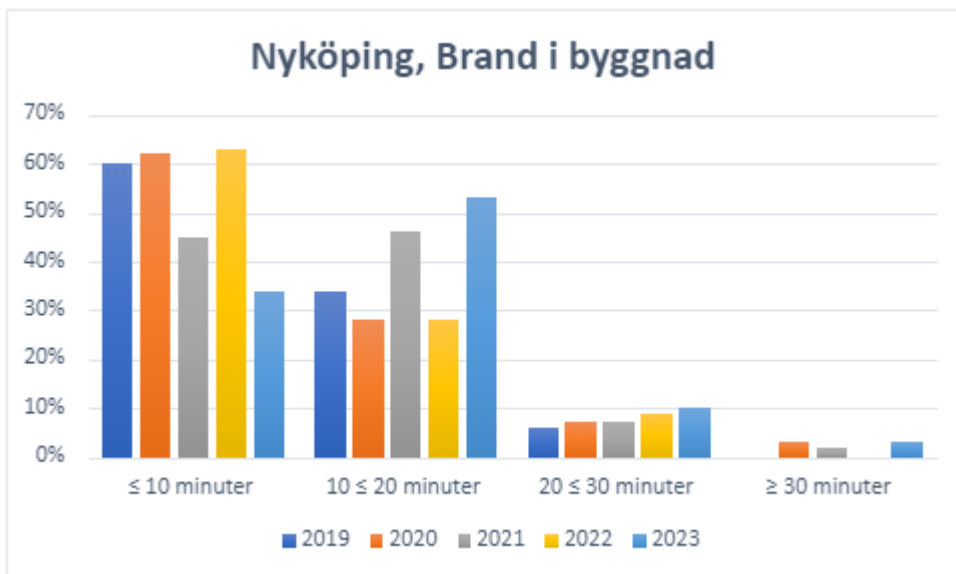
I tabellerna 12–15 redovisas responstiden som i hur stor andel av fallen första resurs varit på plats inom 10 minuter från 112-samtal, mellan 10–20 minuter, mellan 20–30 minuter och över 30 minuter. Statistiken är fördelad på åren 2019–2023.

Naturolycka och olycka med farligt ämne är inte specificerade i tabellerna. Vad gäller naturolycka är det svårt att hämta rättvisande statistik ur händelserapporteringssystemet Daedalus. Det går till exempel att få fram hur många översvämningar i avlopp/dagvatten som har förekommit under tidsperioden, men det går inte att utläsa om översvämningen orsakats av en naturolycka. Olyckor med farliga ämnen har endast förekommit tre gånger samtliga kommuner under tidsperioden, därmed finns ingen rättvisande statistik.

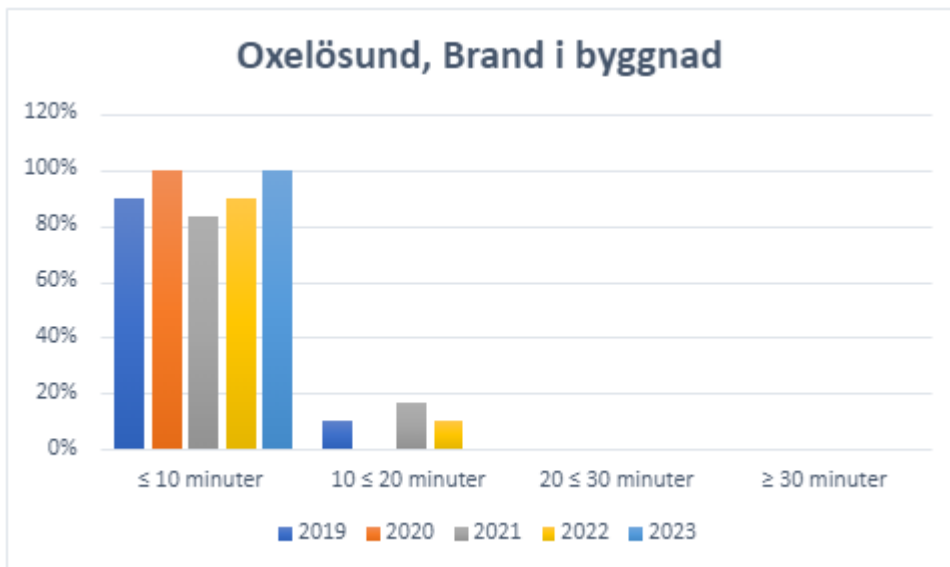
Tabell 12a Gnesta Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand i byggnad.

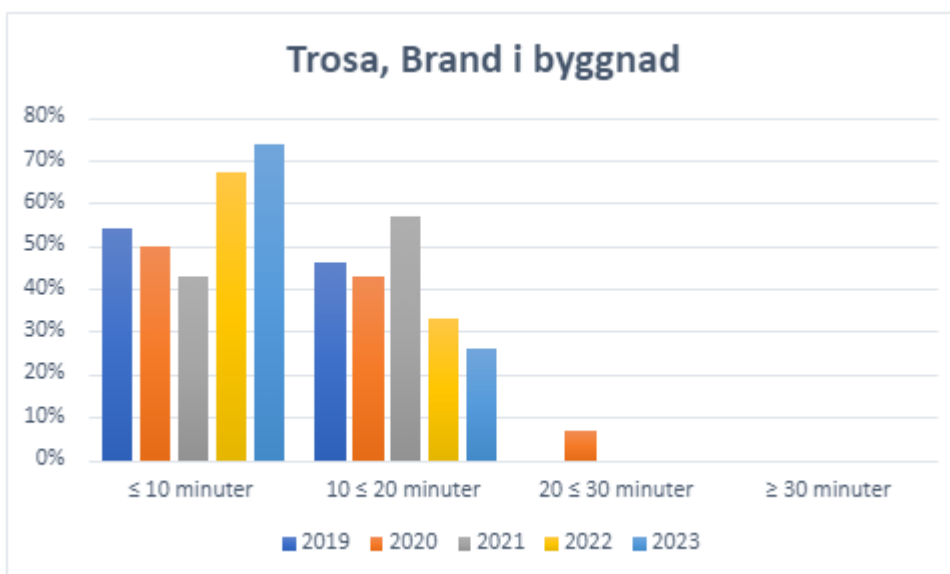
Tabell 12b Nyköping Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand i byggnad

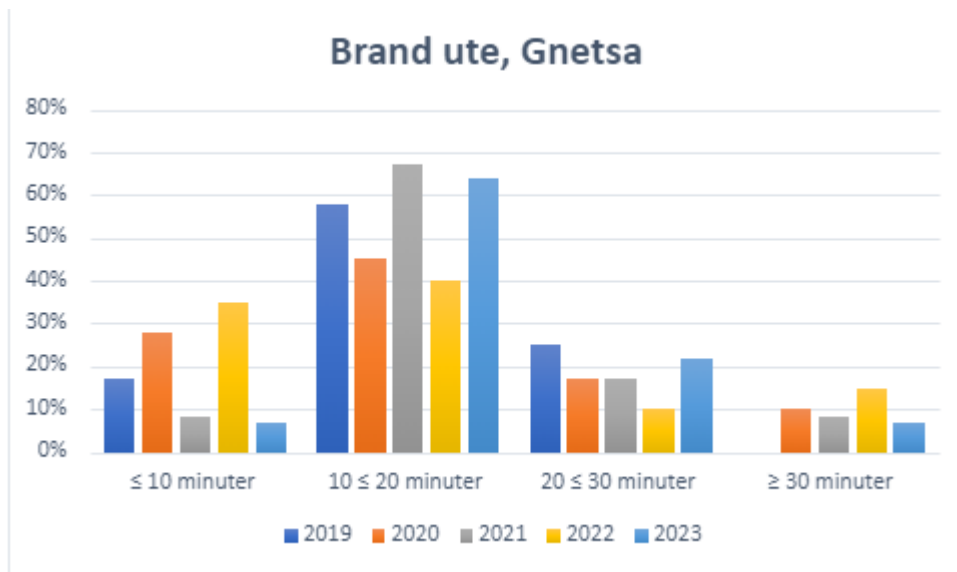
Tabell 12c Oxelösund Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand i byggnad

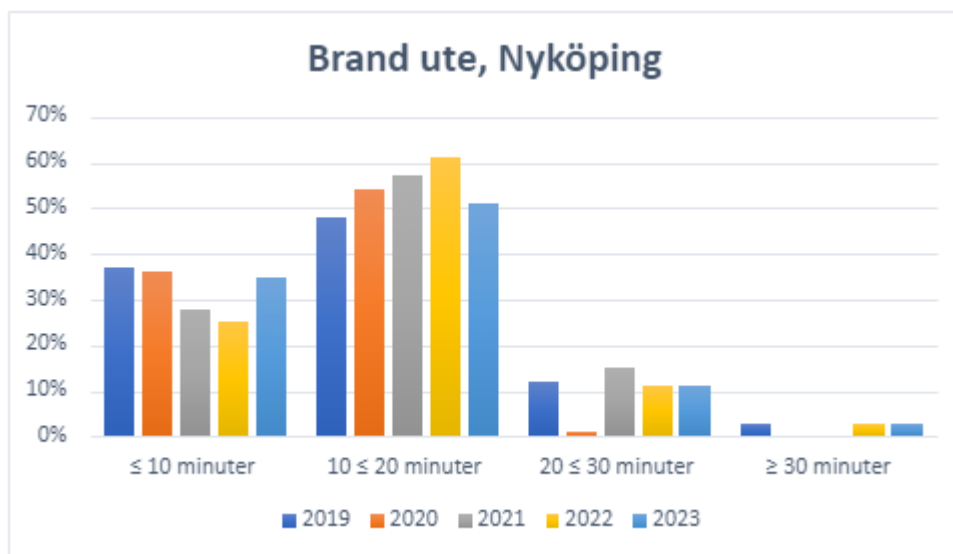
Tabell 12d Trosa, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand i byggnad

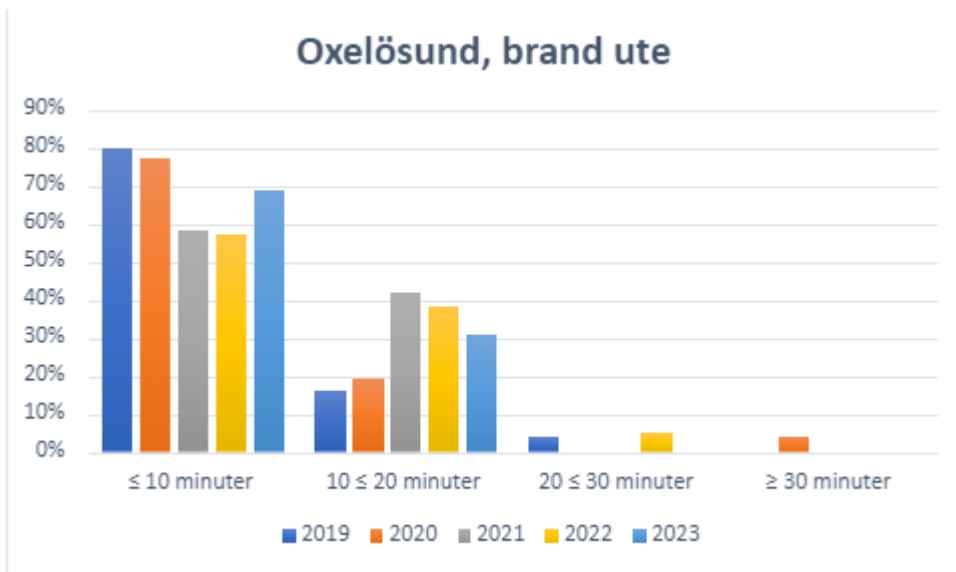
Tabell 13a Gnesta, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand utomhus

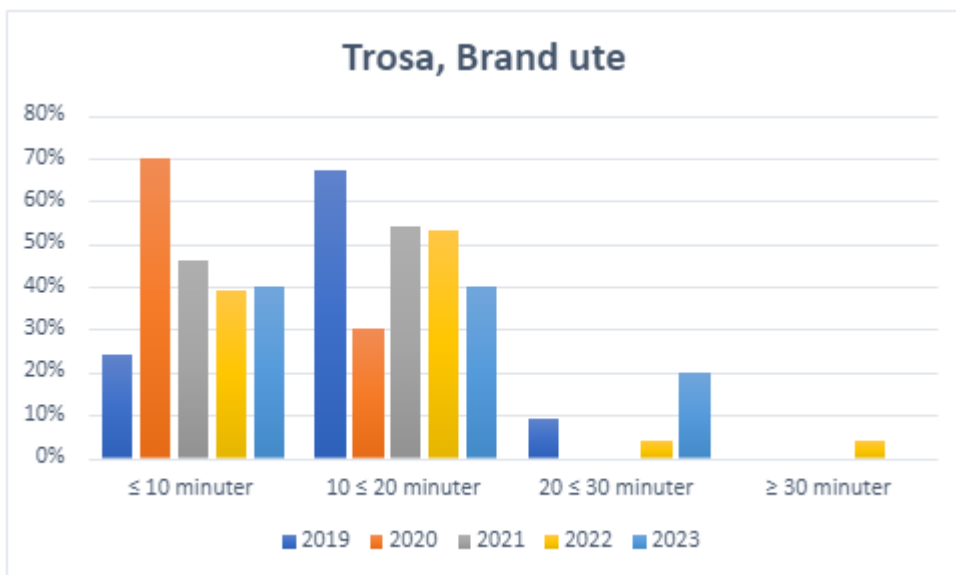
Tabell 13b Nyköping, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand utomhus

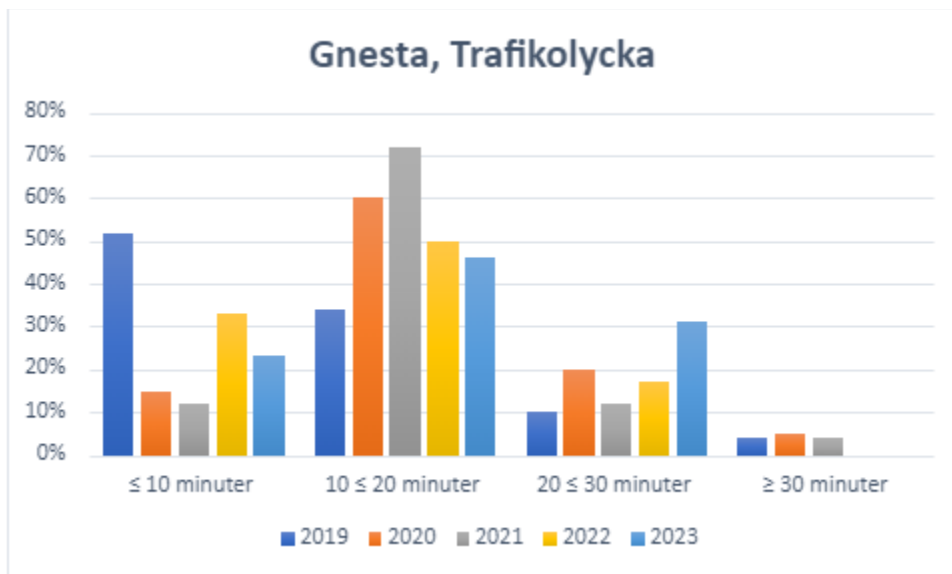
Tabell 13c Oxelösund, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand utomhus

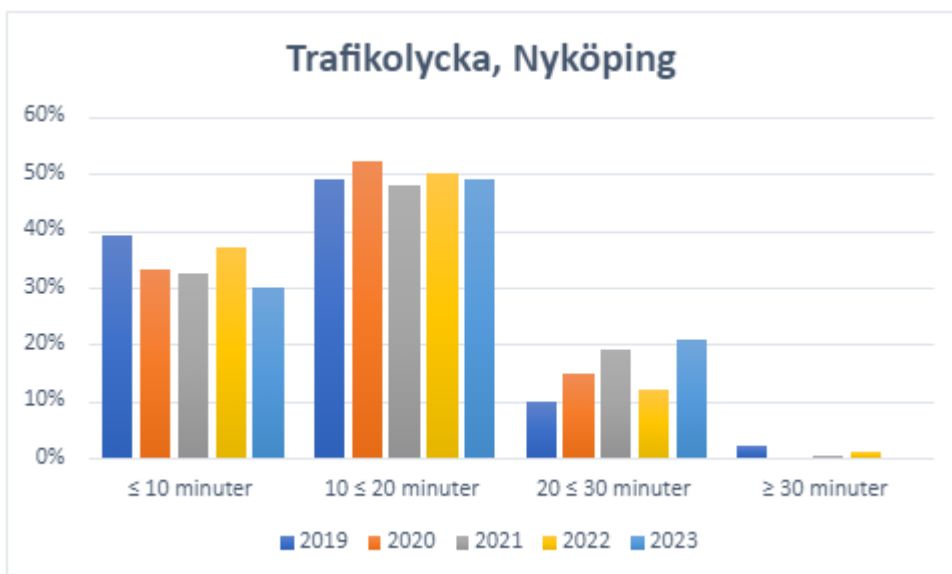
Tabell 13d Trosa, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, brand utomhus

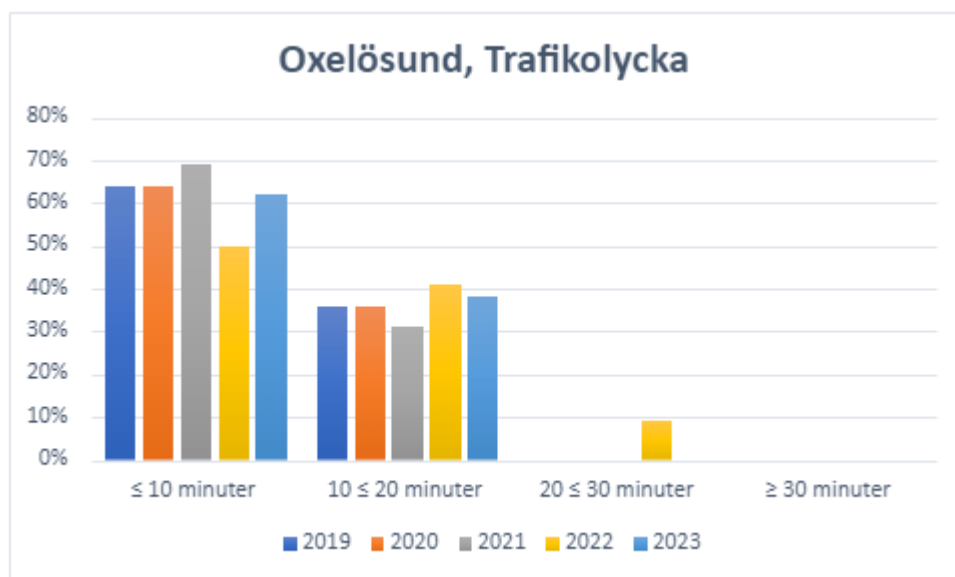
Tabell 14a Gnesta, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, trafikolycka

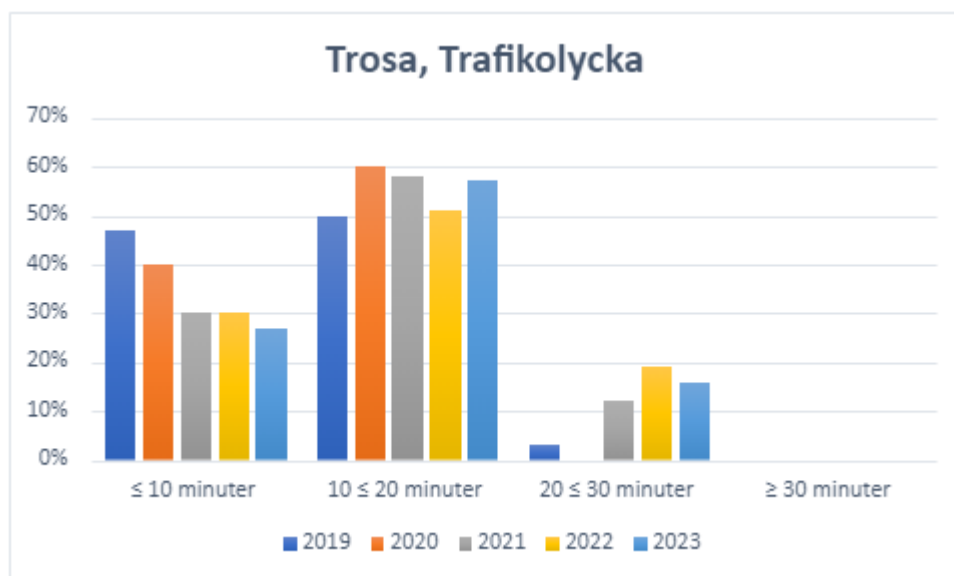
Tabell 14b Nyköping, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, trafikolycka

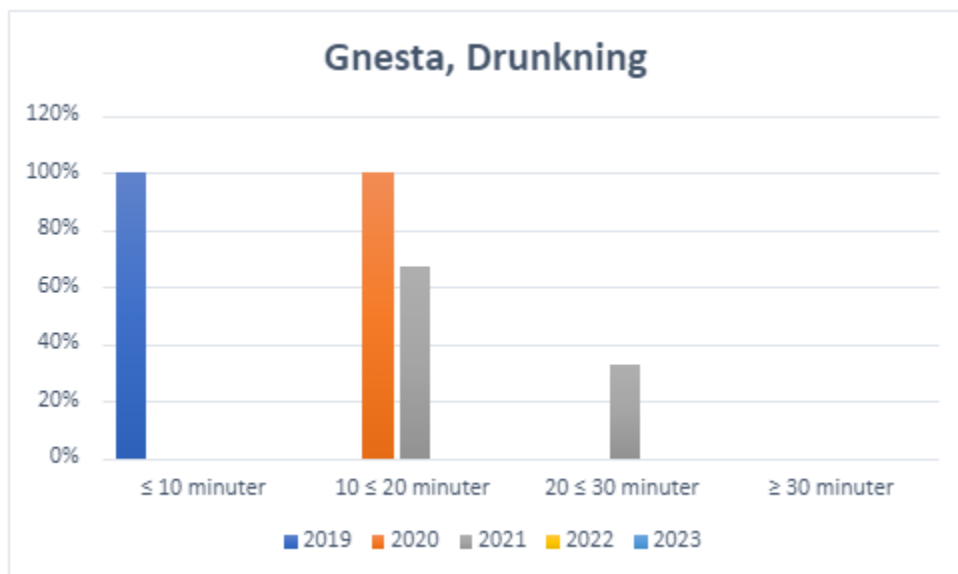
Tabell 14c Oxelösund, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, trafikolycka

Tabell 14d Trosa, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, trafikolycka

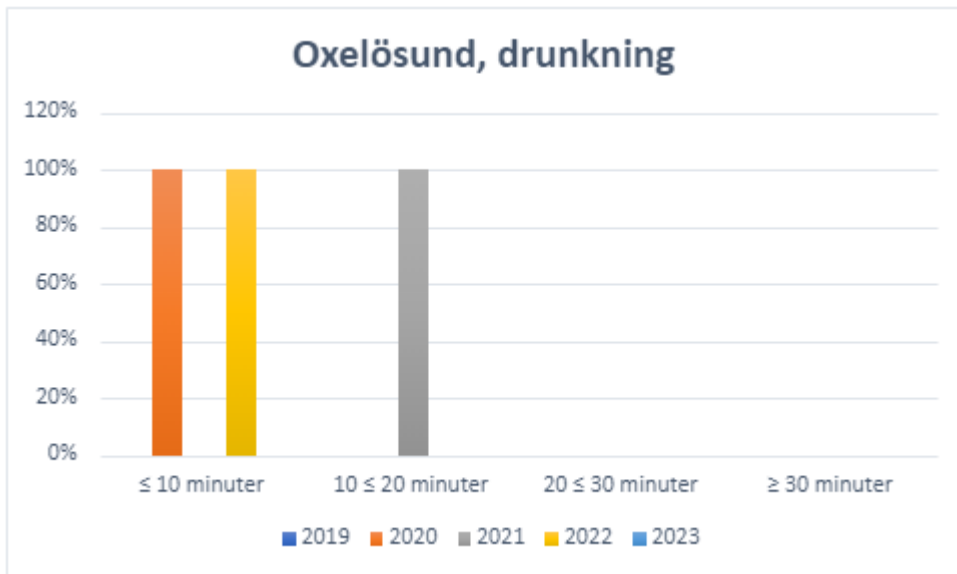
Tabell 15a Gnesta, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, drunkning

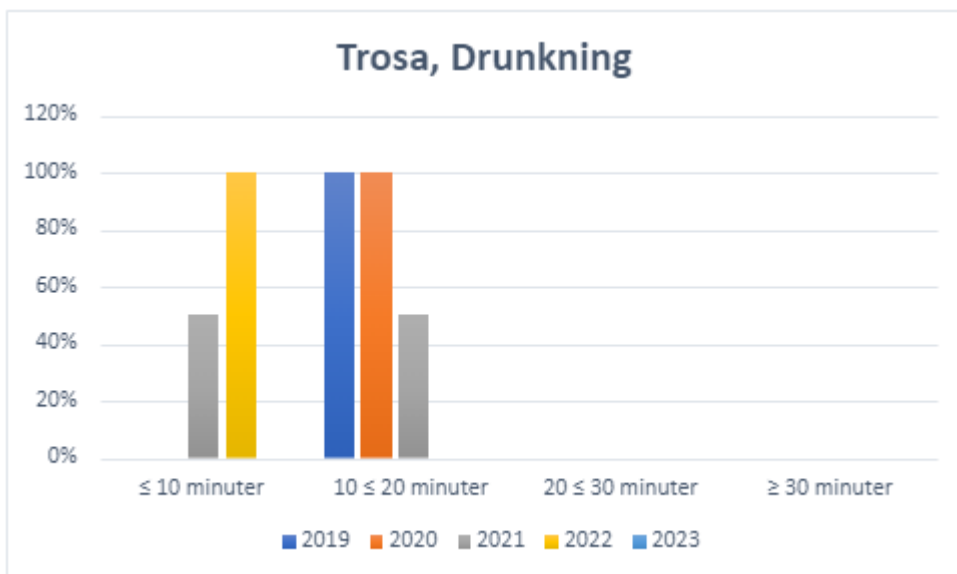
Tabell 15b Nyköping, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, drunkning.

Tabell 15c Oxelösund, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, drunkning

Tabell 15d Trosa, Tid från att larmsamtalet besvaras av SOS (larmcentralen) till dess att första räddningstjänstresurs är framme på plats, drunkning

Utifrån statistiken i tabellerna 12–15 kan vi dra följande slutsatser fördelat över varje enskild kommun.

Gnestas kommun

Skillnaden procentuellt sett i responstid till olika larm över åren kan variera rätt mycket vilket till stor del beror på att statistiken bygger på relativt få händelser. Även om responstiden för Gnesta kan vara hög i förhållande till riket så ser vi att vi inom brand i

byggnad kommer räddningstjänsten fram inom tio minuter vid två tredjedelar av händelserna, vilket kan bero på att dessa händelser sker inom tätorten.

Trafikolyckor samt bränder utomhus inträffar däremot i större utsträckning geografiskt längre ifrån brandstationen och har därför en längre responstid.

Vad gäller drunkning har Gnesta haft för få larm om drunkning för att kunna dra några slutsatser.

Nyköpings kommun

Generellt sett har responstiden minskat de senaste fem åren i Nyköpings kommun. Statistiken omfattar larm från samtliga stationer kommunen, så väl heltidsstationen som RiB och värn.

Vid bränder utomhus syns inga större förändringar i responstiden, men vid larm om bränder i byggnader kan vi se en ökning i responstid då fler larm har en responstid mellan 10–20 minuter än under 10 minuter.

Vid trafikolyckor kommer första räddningsresurs fram inom 20 minuter vid cirka 80 procent av larmen. E4:an löper genom hela kommunen och längs med vägen finns två frivilliga räddningsvärn, ett i västra delen av kommunen och ett i nordöstra. Även om värnen inte har en beslutad anspänningstid, utan har så kallas fri inkallning vilket betyder att det inte alltid är någon som responderar på larmen, är de många gånger första räddningsresurs på plats vid trafikolyckor. Utan värnen skulle responstiden vara längre på E4.

Vad gäller drunkning visar statistiken att Nyköping har haft mellan tre och sex larm per år under de senaste fem åren, vilket är för få händelser för att dra någon slutsats från.

Oxelösunds kommun

Oxelösunds kommun en geografiskt liten kommun och har därför en väldigt kort responstid. Endast i enstaka fall har det tagit längre tid än 20 minuter för första räddningsresurs att anlända oavsett typ av händelse. Vid brand i byggnad 2023 var responstiden vid samtliga händelser under tio minuter.

Antalet drunkningslarm har under tidsperioden varit för få i Oxelösund för att kunna dra några slutsatser.

Trosa kommun

Vid brand i byggnad har SKRTJ under de senaste fem åren endast vid något enstaka tillfälle haft längre responstid än 20 minuter. Majoriteten utav larmen når vi inom tio minuter. Responstiden vid trafikolyckor ligger procentuellt sett väldigt lika över åren. Gällande drunkningslarm har Trosa haft för få insatser för att kunna dra några slutsatser.

Sammanfattningsvis för samtliga kommuner finns det variationer i responstiderna över åren. Detta kan bero på faktorer som avståndet mellan olycksplatsen och brandstationen och andra lokala förhållanden. För att förbättra responstiderna är det viktigt att vi i varje kommun fortsätter övervaka och anpassa sina räddningsresurser efter riskbild och samhällets utveckling. Effektiv resursallokering och fortsatt utvärdering av responstidsfaktorer är nödvändiga.

8.1.6 Överlåtande åt annan att vidta inledande begränsade åtgärder

Inom SKRTJ finns två frivilliga brandvårn som är föreningar. SKRTJ har överlåtit till dessa vörn att vidta inledande begränsade åtgärder. Värnen är placerade i Kila och Tystberga.¹⁸

8.1.7 Samverkan med andra aktörer

SKRTJ har i olika omfattning en etablerad samverkan med flera aktörer, så som Länsstyrelsen Södermanlands län, Region Sörmland, Trafikverket, Kustbevakningen, Sjöräddningssällskapet, Polisen och Försvarsmakten.

SKRTJ har avtal med följande aktörer:

- Region Sörmland, avseende I Väntan På Ambulans (IVPA).
- Räddningstjänstorganisationer i Sörmland - Eskilstuna kommun, Strängnäs kommun, Västra Sörmlands räddningstjänst och Flens kommun. Avtal om samverkan för räddningstjänst.
- Avtal om gränslös räddningstjänst med Räddningstjänsten Östra Götaland.
- Brandskyddsföreningen Restvärdesräddning.
- Stockholm Skavsta flygplats avseende befattningen räddningschef vid flygplatsen.
- Avtal med SBFF om anslutning till Räddningscentral Öst, avseende samverkan i ett gemensamt ledningssystem
- Samverkansavtal med Brandkåren Attunda, Räddningstjänsten Enköping-Håbo, Räddningstjänsten Eskilstuna, Räddningstjänsten Flen, Räddningstjänsten Gotland, Räddningstjänsten Mälardalen, Räddningstjänsten Norrtälje kommun, Räddningstjänsten Sala-Heby, Räddningstjänsten Strängnäs, Storstockholms brandförsvaret, Södertörns brandförsvärsförbund, Sörmlandskustens räddningstjänst och Uppsala brandförsvaret.
- Underavtal till samverkansavtalet ovan med regionens räddningstjänster avseende gemensamma specialresurser för hantering av farliga ämnen.
- Samarbetsavtal gällande oljeskydd med Oxelösunds hamn
- Tystberga räddningsvörn
- Kila frivilliga brandkår
- Nävekvarns räddningsvörn

8.1.8 Varning och information till allmänheten

Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA) är ett system för att varna människor om att något allvarligt har hänt och att händelsen omedelbart hotar människors liv och hälsa, egendom eller miljö. I händelse av ett VMA ska allmänheten alltid följa de anvisningar som framgår i informationen. Grunden är att alla som nås av ett VMA ska gå inomhus, stänga fönster, dörrar och ventilation samt söka mer information via radio, TV, kommunens

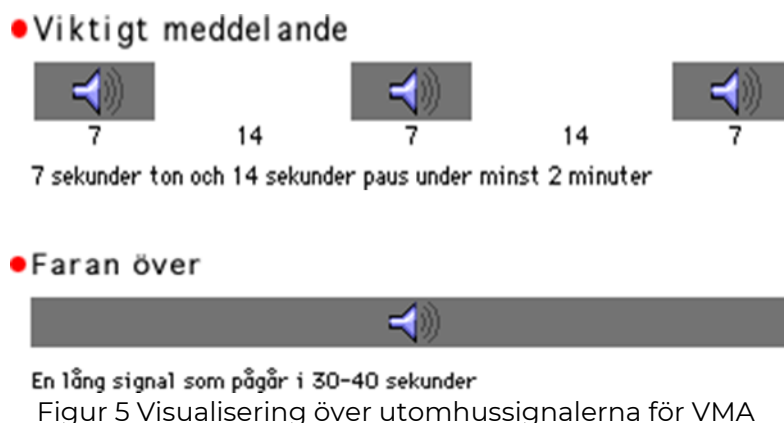
¹⁸ Totalt finns fyra frivilliga brandvårn inom SKRTJ:s område. Gåsinge är ett kommunalt vörn, och således har inte SKRTJ överlåtit åt annan att vidta åtgärder. Värnet i Nävekvarn är en förening, precis som Kila och Tystberga, men där finns en FIP anställd enligt RIB-avtalet och det får därför anses som att FIP:en vidtar "inledande begränsande åtgärder" och värnet sedan hjälper till att bryta skadeförloppet.

webbplats eller informationsnumret 113 13. Det finns två typer av meddelanden, varnings- och myndighetsmeddelanden.

Varningsmeddelande används vid allvarliga händelser och sänds omedelbart på begäran av räddningsledare eller myndighet och företag i situationer då omedelbar risk bedöms föreligga för skada på liv, egendom eller i miljö. Meddelandet kan gå ut via följande kanaler:

- Tyfoner, vilka finns i Nyköpings och Oxelösunds tätorter samt Studsvik
- TV
- Radio
- Talmeddelande till fast telefon inom det drabbade området
- SMS till personer som är adressregistrerade eller befinner sig i det drabbade området
- Krisinformation.se (webbplats, app och sociala medier)
- 112-appen

Utomhusslarmet via tyfonerna består av upprepade sju sekunder långa signaler med fjorton sekunders tystnad emellan, under minst två minuter. Faran över signaleras genom en 30–40 sekunders lång signal.

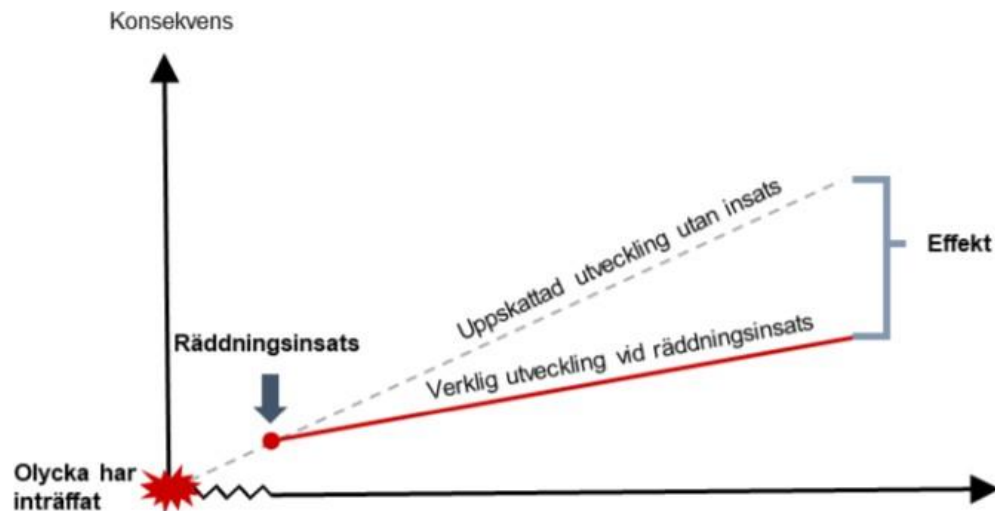

8.2 Operativ förmåga per olyckstyp

I detta kapitel beskrivs SKRTJ:s operativa förmåga per olyckstyp. Figur 6 beskriver skillnaden i effekter om en räddningsinsats inleds i förhållande till om en räddningsinsats inte inleds.

Punkten för då räddningsinsatsen inleds kan brytas ner för att förstå hur förmågan och effekten hänger ihop. Vi vill att figur 5 ses som en dynamisk bild, där punkten för räddningsinsatsen kan förflyttas längs med kurvan för "uppskattad utveckling utan insats" och förflyttningen är beroende på hur räddningsinsatsen är dimensionerad. Dimensioneringen beror bland annat på tillgång till resurser (material, personal, kompetens) och geografiska förutsättningar. Till exempel kan det antas att effekten kan bli större (mer positiv utveckling av det negativa skadeförloppet) ju tidigare en räddningsinsats initieras.

Hur stor effekten blir kan även antas bero på hur "stor" räddningsinsats som initieras. Ett exempel är vid en omfattande brand i en byggnad där det finns liv att rädda. Då krävs att det kommer tillräckligt många resurser inom godtagbar tid för att räddningsinsatsen ska få önskad effekt (rädda liv och begränsa brandspridning).

Figur 6 Schematisk bild över vilken skillnaden i effekt om räddningsinsats inleds eller inte inleds¹⁹

¹⁹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, publikation nr MSB1789 – juni 2021. Handbok - Innehåll och struktur i kommunala handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor

8.2.1 Brand i byggnad

Räddningstjänstens förmåga vid brand i byggnad varierar beroende på vilken typ av byggnad som är drabbad. Boverkets byggregler reglerar hur det byggnadstekniska brandskyddet ska utformas i olika byggnader och lokaler. Därtill ska verksamheter bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete som dimensionerar det organisatoriska brandskyddet, vilket bland annat ska innehålla instruktioner för hur en utrymningssituation ska gå till.

Från i stort sett alla lokaler ska det finnas två av varandra oberoende utrymningsvägar. En av utrymningsvägarna i flervåningsbyggnader som innehåller kontor och/eller bostäder kan utgöras av räddningstjänstens höjdfordon eller bärbara stegar under vissa förutsättningar²⁰. På stationerna i Nyköping, Oxelösund och Gnesta finns höjdfordon som kan vara alternativ utrymningsväg i byggnader upp till 23 meter över mark. På alla brandstationer (heltid och RIB) finns bärbara stegar som kan utgöra alternativ utrymningsväg för byggnader upp till elva meter över mark. Båda alternativen förutsätter att det byggnadstekniska brandskyddet i byggnaden är dimensionerat för denna typ av lösning, med avseende på bland annat tillgängliga uppställningsplatser för räddningstjänstens fordon och räddningsvägar som underhålls regelbundet. SKRTJ:s förmåga att utrymma med hjälp av höjdfordon och bärbara stegar preciseras i vägledningen *Utrymning med hjälp av Sörmlandskustens räddningstjänst*.

Brandstationerna inom SKRTJ har idag en sådan bemanning att invändig livräddning genom rökdykning och utvändigt livräddning via höjdfordon inte kan påbörjas samtidigt. Den räddningsstyrka som anländer till platsen först kan därför behöva prioritera mellan invändig och utvändigt livräddning, till dess att förstärkande enheter (med erforderliga resurser) har anlånt till skadeplatsen.

Vad gäller byggnader som innehåller vårdlokaler, så som sjukhus, särskilda boenden och kriminalvårdsanstalter, sätts stor vikt vid verksamhetens organisatoriska brandskydd. Ofta bygger utrymningsstrategin i denna typ av byggnader på så kallad horisontell utrymning, då personalen ska förflytta personer i lokalerna till angränsande brandcell i samma våningsplan. Vid en brand i en vårdlokal är det därför viktigt att räddningstjänsten så tidigt som möjligt får information om var människor finns i byggnaden, så att rätt skadebegränsande åtgärder kan initieras.

Vid bränder i höga byggnader, över 16 våningsplan, är räddningstjänsten till stor del beroende av det byggnadstekniska brandskyddet. Exempelvis är det viktigt att system för att evakuera rök- och brandgaser från byggnadens trapphus fungerar. Även installationer så som räddningshissar, stigarledning och eventuella sprinklersystem är viktiga komponenter för att räddningstjänsten ska kunna nå önskad effekt med insatsen.

Många byggnader har särskilda risker som behövas tas i beaktande vid en räddningsinsats, inte minst för insatspersonalens säkerhet. Det kan till exempel vara en industri där det förvaras gasflaskor, eller där det finns gaser som går genom olika rörledningar i byggnaden. Det finns också byggnader som har objekt som är skyddsvärda, inte minst ur kulturhistoriskt perspektiv så som värdefulla ting i kyrkor eller på museer. För denna typ av anläggningar är insatsplaner till stor hjälp för räddningstjänstens personal vid en räddningsinsats.

Insatsplanerna utgör ett mycket viktigt beslutsunderlag i genomförandet av räddningsinsatsen.

²⁰ Förutsättningarna regleras i Boverkets byggregler.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
<p>Efter att räddningstjänsten har påbörjat skadebegränsande åtgärder ska personer som är utsatta för fara i byggnaden förflyttas till säker plats, och ingen brandspridning ska ske utanför redan drabbad(e) brandcell(er).²¹</p> <p>Räddningstjänstens åtgärder för att bekämpa branden ska minimera negativ miljöpåverkan.</p>	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omedelbar släckinsats • Omedelbar livräddning • Utrymma eller inrymma personer i fara • Riskbedömning <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Invändig och utvändig släckning • Invändig och utvändig evakuering • Förhindra spridning till annan brandcell • Förhindra spridning till annan byggnad • Restvärdesräddning • Akut omhändertagande 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisation för rökdykning • Höjdfordon • Tankfordon • Extra rödskyddsutrustning

8.2.2 Brand utomhus

En stor del av de larm som SKRTJ responderar på är bränder utomhus. Till denna olyckstyp hör allt från skogsbränder till bränder i containrar och fordon. Förmågebeskrivningen nedan fokuserar på bränder i skog- och mark eftersom dessa ofta är svårare att hantera och kräver andra typer av nyckelresurser än andra bränder utomhus. Vi vill dock lyfta ett par aspekter som är viktiga att tänka på vid andra typer av bränder utomhus och gör det här i inledningen av avsnittet.

Bränder i fristående objekt utomhus, så som containrar och fordon är vanliga i samtliga av SKRTJ:s kommuner. Många av dem är anlagda. Vid en insats till en brand utomhus behöver räddningsinsatsen som alltid prioritera att rädda liv, egendom och miljö. Ofta är det fristående objekt som brinner, varför räddningstjänsten behöver inrikta insatsen till att förhindra spridning till intilliggande objekt. Det kan till exempel handla om bilar som är parkerade intill en annan brinnande bil, eller sopkärl som står tätt intill varandra. Värt att beakta är att en händelse som inleds som brand utomhus kan sprida sig till en byggnad; till exempel om ett sopkärl är placerad intill en fasad och en brand utbryter i sopkärllet. Då menar vi att det blir en brand i byggnad och förmågebeskrivningen framgår därmed i avsnitt 8.2.1.

I förmågebeskrivningen nedan är fokus på mark- och skogsbränder.

²¹ Med tanke på responstiden och om det byggnadstekniska brandskyddet är korrekt utfört bör ett rimligt antagande vara att den drabbade brandcellen är startbrandcellen. Det vill säga, branden bör kunna begränsas till startbrandcellen.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
<p>Branden ska vara begränsad och under kontroll inom 20 timmar från dess att larmet inkommer till räddningscentralen.</p> <p>Räddningstjänstens insats ska sträva efter att minimera störningar på samhällsviktig verksamhet och begränsa skador på egendom.</p>	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Positionering • Ringa in branden och inleda släckning • Upprätta lägesbild och prognos • Riskbedömning • Tidig resurssättning <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upprätta begränsningslinjer • Släcka brand • Skapa uthållighet • Samverka med markägare 	<ul style="list-style-type: none"> • Terrängfordon • Motorsprutor • Tankfordon • Tolka brandriskdata • Skogsbrandsläp • Flygande resurser så som helikopter och skopande flygplan* • Förstärkningsresurs skogsbrand*

*läs mer i kapitel 8.1.2 och 8.1.7

8.2.3 Trafikolycka

I den här typolyckan ryms ett par olika olyckstyper; olycka på väg, järnväg och flyg.

Det är svårt att renodla olyckstyper. Till exempel är många olyckor som händer på eller intill järnvägen inte att klassa som "järnvägsolycka", utan istället suicid, påkörda djur eller bränder intill banvallen. Järnvägsolyckor som är just järnvägsolyckor, och inte något annat, inträffar relativt sällan i SKRTJ:s område och kommer därför inte att beskrivas djupare i detta avsnitt. Precis som för alla olyckstyper är insatspersonalens säkerhet viktig att beakta, och vad gäller arbete på järnväg handlar det specifikt om risker kopplade till el och järnvägstrafik. SKRTJ:s förmåga vid räddningsinsatser på järnväg beskrivs närmare i räddningstjänstens interna dokument för beskrivning av operativ förmåga som är under arbete.

I Nyköpings kommun är Stockholm Skavsta flygplats belägen. För förmågebeskrivning kopplat till flygplatsen hänvisas dels till insatsplanerna för Skavsta, dels till interna dokument för förmågebeskrivning. Vid mindre flygplansolyckor är det viktigt att säkra platsen mot brand, prioritera livräddning och därefter miljöräddning inte minst med tanke på eventuellt läckage av flygbränsle. Vad gäller ansvarsfördelningen vid flygplansolyckor är Sjöfartsverket ansvariga för lokalisering av luftfartyg vid inträffat eller befarat haveri, eller då fara hotar lufttrafiken. När luftfartyget är lokaliserat övergår ansvaret till den kommunala räddningstjänsten.

Vid en inträffad trafikolycka med skadade personer är det viktigt att de skadade personerna kommer till sjukhus så fort som möjligt. I många sammanhang används begreppet "golden hour", vilket betyder att för att personer ska ha så god chans som möjligt att överleva efter en trafikolycka ska de vara på sjukhus inom en timme.

Något som är oerhört viktigt vid SKRTJ:s arbete på vägar är insatspersonalens säkerhet, därför är det av största vikt att etablera en säker arbetsplats i samband med trafikolyckor.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
Vid en trafikolycka på väg ska skadade personer vara på sjukhus inom en timme från dess att olyckan inträffade. Vi ska sträva efter att minimera miljö- och samhällspåverkan, utan att göra avkall på säkerheten för insatspersonalen.	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etablera säker arbetsplats • Säkra mot brand i drabbade fordon • Stabilisera olycksfordon • Akut omhändertagande • Riskbedömning <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Losstagning • Uppsamling och sanering av läckage • Restvärdesräddning 	<ul style="list-style-type: none"> • Verktyg för avancerad losstagning • Buffertfordon • Tung räddning • Kunskap om risker med olika typer av bränslen

8.2.4 Olycka med farliga ämnen

Sedan 2020 ingår SKRTJ i ett regionalt avtal gällande olyckor med farliga ämnen, se bilaga A.

Vid olyckor med farliga ämnen som inträffar i SKRTJ:s respektive kommuner kommer SKRTJ:s resurser högst troligt att vara första räddningsresurs på plats och därför behöver SKRTJ ha en viss förmåga att hantera denna olyckstyp.

För de Sevesoanläggningar och farliga verksamheter som finns i våra fyra kommuner finns planer för kommunal räddningsinsats där räddningstjänstens förmåga beskrivs.²²

SKRTJ har viss förmåga att hantera utsläpp av olja längs med kusten, och denna förmåga finns främst i samverkan med andra aktörer.

En olycka med farliga ämnen kan ta sig många olycka uttryck. Det kan till exempel vara vid en brand i en byggnad där det förvaras stora mängder farliga ämnen, trafikolyckor med transporter av farligt gods eller utsläpp av farliga ämnen från en industri. Det utsläppta ämnet kan ha olika aggregationstillstånd och vara farligt på olika sätt för omgivningen. Oavsett olyckstyp och vilket ämne det handlar om är det viktigt att räddningspersonalen kan identifiera det utsläppta ämnet och tolka dess viktiga data med hjälp av de beslutsstöd som finns att tillgå, och därefter påbörja skadeavhjälpande åtgärder.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
Efter räddningstjänstens framkomst ska inga ytterligare människor som befinner sig i närheten av utsläppet skadas eller	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrymma eller inrymma personer i fara • Varna personer som kan utsättas för fara 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisation för att hantera kemolyckor enligt regiongemensamt avtal*

²² Den kommunala planen för räddningsinsats är indelad i en allmän del och en intern del. Den allmänna delen har diarienummer ROS21/3:14. Vid dags dato håller den interna delen på att upprättas.

omkomma. Utsläppet eller dess miljökonsekvenser ska inte heller förvärras efter att räddningstjänsten initierat skadeavhjäljande åtgärder.	<ul style="list-style-type: none"> • Spärra av riskområde • Omedelbar livräddning (exempelvis livräddande personsanering) • Identifiera och indikera ämne <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begränsa eller stoppa utflödet • Sanering (personer, egendom och miljö) • Restvärdesräddning 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunskap om att tolka data för farliga ämnen • Tankfordon • Förstärkningsresurs CBRN* • Förstärkningsresurs oljeutsläpp*
--	--	--

* läs mer i kapitel 8.1.2 och 8.1.7

8.2.5 Naturolycka

Naturolyckor kommer i olika former och olika intensitet. Det kan handla om allt ifrån ras och skred till översvämningar och stormar. Förmågebeskrivningen för naturolycka hålls generell, eftersom effekten som eftersträvas bedöms vara den samma oavsett vilken typ av naturolycka som har inträffat.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
Nödstillda personer ska evakueras till säker plats och störningar i samhällsviktiga verksamheter ska minimeras.	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Säkra framkomlighet på vägar • Evakuera människor • Säkra eller avlägsna (konstruktions)delar som hotar att skada människor, egendom eller miljö <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pumpa vatten • Invallning • Losstagning • Sågarbete • Samverkan med andra aktörer • Restvärdesräddning 	<ul style="list-style-type: none"> • Terrängfordon • Motorsprutor • Förstärkningsresurs översvämning* • Förstärkningsresurs sök och räddning (NUSAR)*

* läs mer i kapitel 8.1.2 och 8.1.7

8.2.6 Drunkning

Ett larm om drunkning är ett väldigt tidskritiskt larm; det krävs att räddningsresurser kommer fram snabbt till platsen och kan lokalisera den drabbade för att sedan få upp personen över vattenytan. På samtliga RIB-stationer i SKRTJ:s område finns ytlivräddare och på heltidsstationen i Nyköping finns räddningsdykare.

Effekt	Uppgifter av särskild vikt	Nyckelresurser
Den skadedrabbade ska komma ovanför vattenytan så fort som möjligt för att möjliggöra akut omhändertagande och avtransport till sjukhus.	<p>För att begränsa skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snabb larmhantering och positionering • Lokalisering av personen <p>För att bryta skadeförloppet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ytlivräddning eller dykning • Akut omhändertagande • Samverkan med andra aktörer 	<ul style="list-style-type: none"> • Räddningsdykare • Ytlivräddare • Båtar • Hansabrädor

8.3 Ledning i räddningstjänsten

Räddningstjänsten ska vara ändamålsenligt ordnad och räddningsinsatser ska kunna påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt (LSO 1 kap § 3). För att kunna uppnå detta behövs ett väl anpassat räddningsledningssystem. SKRTJ har, dels enskilt, dels genom samverkan med andra, ett räddningsledningssystem som är dimensionerat för att leda de räddningsinsatser som behövs utifrån både den lokala och den regionala riskbilden.

Räddningsledningssystemet har tillräcklig kapacitet och robusthet för att hantera flera räddningsinsatser samtidigt och för att hantera omfattande räddningsinsatser.

För att nå en effektiv hantering av olyckor krävs en ledningsorganisation som är väl anpassad för den situation som råder. Principiellt delas vår ledningsförmåga inom två domäner. Dels ska varje enskild räddningsinsats, stor som liten kunna ledas på ett effektivt sätt. Vi har ett flexibelt system med flera ledningsnivåer som kan formas efter olyckans karaktär och omfattning, mängden personal och funktioner som hanterar olyckan och behovet av att samverka med andra aktörer. Målet är alltid att minimera påverkan för de drabbade och på samhället. Den andra domänen inom ledning som ständigt måste hanteras är ledning av räddningstjänsten som system, d.v.s. den centrala ledning som behövs för att genomföra omvärldsbevakning, tolka inkommande larm och skeenden, tillsätta resurser till respektive insats samt prioritera och följa upp dessa, delta i regionala samverkansforum m.m. För detta finns en ständigt bemannad ledningscentral med ett ansvarigt befäl.

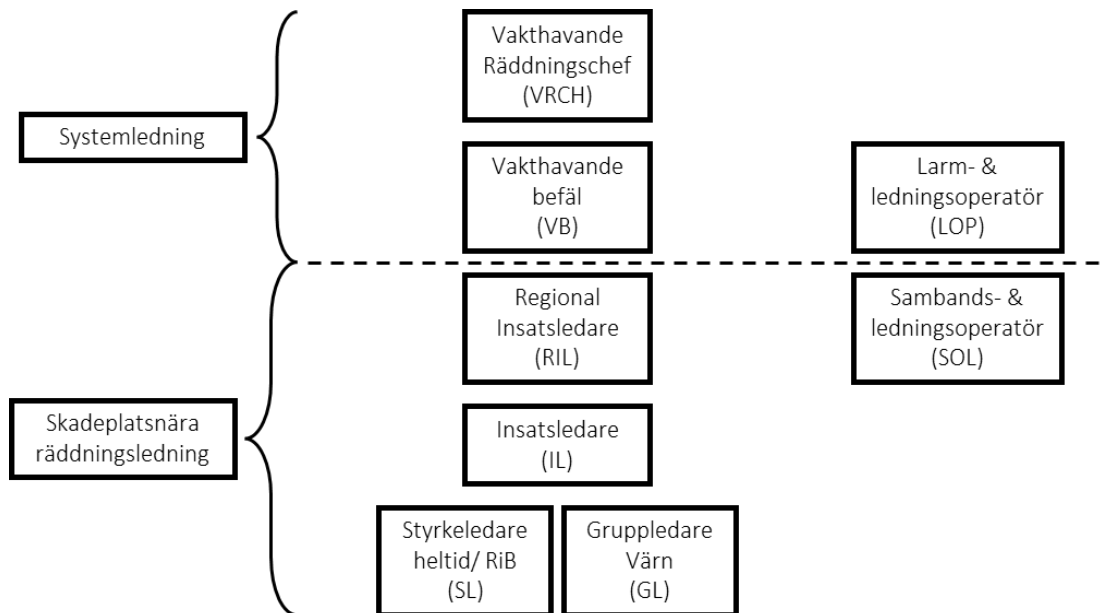
SKRTJ samarbetar med Brandkåren Attunda, Räddningstjänsten Enköping-Håbo, Räddningstjänsten Eskilstuna, Räddningstjänsten Flen, Räddningstjänsten Gotland, Räddningstjänsten Mälardalen, Räddningstjänsten Norrtälje kommun, Räddningstjänsten Sala-Heby, Räddningstjänsten Strängnäs, Storstockholms brandförsvär, Södertörns brandförsvärsförbund, Sörmlandskustens räddningstjänst och Uppsala brandförsvär, vilket benämns Räddningsregion östra Svealand (RRöS). Syftet med samarbetet är att skapa bättre förutsättningar för snabb resursupbyggnad, uthållighet, tillgång till spetskompetens och förmåga att bibehålla god beredskap. Genom att arbeta enhetligt underlättas samverkan.

Samarbetet regleras i ett samverkansavtal och innebär att den resurs som snabbast kan vara på plats, och som är lämplig för händelsen, används vid nödlägen oavsett kommun- eller organisationstillhörighet. Både räddnings- och ledningsresurser larmas gränslöst i syfte att möta de hjälpsökandes behov på ett effektivt sätt.

Inom räddningsregionen där avtalet om gränslös samverkan gäller finns två larm- och ledningscentraler: Räddningscentral Mitt och Räddningscentral Öst (RC Öst).

I figur 7 illustreras de ledningsfunktioner som är knutna till RC Öst. I avsnitt 8.3.1 och 8.3.2 finns en sammanfattande beskrivning över den övergripande ledningen respektive ledning av insats. För djupare beskrivning hänvisas till Regionalt ledningsdokument som är gemensamt för alla räddningstjänstorganisationer inom RRÖS.

Figur 7 Ledningsstrukturen inom RRÖS

8.3.1 Övergripande ledning

SKRTJ samverkar i räddningsledningssystemet RC Öst tillsammans med räddningstjänsterna i Eskilstuna, Flen och Strängnäs, samt Södertörns Brandförsvarsförbund (10 kommuner). Från RC Öst bedrivs ledning, dygnet runt och året om, övergripande ledning för räddningstjänstorganisationerna. Den övergripande ledningen bedrivs utifrån en helhetssyn för räddningstjänstverksamheten inom dessa organisationer. Genom RC Öst kan SKRTJ anpassa ledning och användning av räddningsresurser utifrån aktuell riskbild och pågående räddningsinsatser.

Den övergripande ledningen bedriver hela tiden omvärldsbevakning för att kunna upptäcka händelser och skeenden som kan föranleda att beredskapen behöver anpassas. Det kan till exempel vara hög brandrisk i skog och mark, stora demonstrationer, social oro eller andra händelser i samhället som kan öka risken för olyckor eller påverka framkomligheten för räddningsresurser. Beredskapen anpassas normalt genom strategiska förflyttningar av olika resurser eller genom att systemet förstärks med ytterligare resurser.

Ledning av räddningsinsatser påbörjas direkt när räddningscentralen kopplas in i samtalet och börjar göra en bedömning av vad som har inträffat. Övergripande ledning fattar beslut om avsikt och ram för insatsen samt gör prioriteringar gentemot andra pågående insatser och beredskapsläget. Den övergripande ledningen kan fatta beslut om att omfördela resurser utifrån behovet vid den enskilda händelsen och utifrån det aktuella beredskapsläget. Det kan till exempel handla om att prioritera om en specialfunktion som räddningsdykare, tak- och sprängenhet eller kemresurs. Vid behov initierar den övergripande ledningen samverkan med andra aktörer och säkerställer information till allmänheten om till exempel risker i samband med insatser.

Totalt är det 17 kommuner som ingår i systemet. De totalt 43 kommunerna som styrs från de båda ledningssystemen RC Öst och RC Mitt ingår tillsammans i Räddningsregion östra Svealand (RRÖS).

Räddningsledningssystemets övergripande ledning är uppbyggt med de gemensamma ledningsfunktionerna vakthavande räddningschef, vakthavande befäl, regional insatsledare samt larm- och ledningsoperatör. Räddningscentralen är utformad med redundanta tekniska system utifrån SOS Alarms krav och den övergripande ledningen arbetar i SOS Alarms teknikplattform Zenit/Coordcom.

Den övergripande ledningens alternativa räddningscentral är RC Mitt som tillhör Storstockholms brandförsvaret.

Räddningsledningssystemet finns ytterligare beskrivet i styrande dokument. I anslutning till den ordinarie samt den alternativa räddningscentralen finns stabsutrustning och utrymmen för att bedriva stabsarbete. Rutiner för stabsarbete finns framtagna och grundar sig på Natomodellen med funktionerna R1-R9. Eftersom de medverkande räddningstjänstorganisationerna samverkar med att tillhandahålla stabspersonal kan arbetet bedrivas över tid. Stabspersonal kan verka i räddningscentralen likväl som på skadeplats.

Samtliga befäl med räddningsledarbehörighet har mandat ta beslut om att inleda och avsluta räddningsinsats. Tid från att larmet inkommer till 112 till att första kommunala räddningsresurs kan påbörja skadeområdesnära ledningsarbete i olika delar av kommunen beskrivs närmare i kap. 8.1.1 (anspänningstid) samt 8.1.5 (responstid, framkomsttid med mera).

Vakthavande räddningschef (VRCH)

Funktionen arbetar på delegation av räddningscheferna inom de fem räddningstjänstorganisationer som styrs från RC Öst och ansvarar för den kontinuerliga styrningen av räddningsledningssystemet. VRCH har rollen räddningsledningschef och ansvarar då för inriktning/samordning för samtliga pågående räddningsinsatser samt beredskapshållning inom hela det geografiska ansvarsområdet. Funktionen kan även ha rollerna räddningsledare eller samverkansperson.

VRCH ska tolka och besluta om organisationens roll, gränser för räddningstjänst, tilldelning av resurser för en specifik insats samt om nödvändigt kontakta/informera drabbad kommun samt samverkande myndigheter före, under eller efter räddningsinsats.

VRCH ska vidare bidra med chefskap och ledning vid större händelser eller flertalet mindre som belastar systemet. VRCH är ytterst ansvarig för nödvändiga akuta beslut som kan uppkomma inom räddningstjänstverksamhetens ansvarsområde för RC Öst.

VRCH larmas direkt vid förutbestämda larmtyper och har 60 minuter inställetid till ordinarie räddningscentral. Funktionen kan vara operativ på 90 sekunder via telefon och Rakel, dygnet runt alla dagar om året.

Vakthavande befäl (VB)

Funktionen har normalt rollen driftchef och driver det dagliga arbetet i den övergripande ledningen på uppdrag av VRCH. VB verkar även som inriktnings- och samordningskontakt gentemot andra aktörer, ansvarar för beredskapshandling utifrån normal avsikt med beredskap samt kan vid behov vara räddningsledare och arbetsleda händelsevärderingen. VB och VRCH kan vara ansvariga för enskilda räddningsinsatser. Det

kan till exempel vara fallet när VB styr värnen på distans under en räddningsinsats där ingen styrkeledare har larmats. Vid mycket omfattande och komplexa händelser, såsom händelser som täcker ett stort geografiskt område, VB och VRCH leda enskilda räddningsinsatser. Vid sådana händelser kan det vara nödvändigt att samordna och styra räddningsinsatsen på ett övergripande sätt, med insatsledare och regional insatsledare som ledningsbefäl nära skadeplatsen.

RC Öst har medlyssning på inkommande 112-samtal som berör räddningstjänsten och kan direkt ta beslut om initial och fortsatt resurstilldelning.

VB ansvarar för omvärldsbevakning dygnet runt. Det innebär att funktionen följer exempelvis händelser i samhället samt väderutveckling både i omvärlden och lokalt. Vid händelser som kan påverka räddningsledningssystemet vidtar VB behövliga åtgärder och ansvarar för att tidigt anpassa beredskapen och ledningskapaciteten utifrån den aktuella riskbilden.

VB har 90 sekunders inställetid till räddningscentralen och är direkt operativ via telefon och Raket dygnet runt alla dagar om året.

Larm- och ledningsoperatör (LOP)

LOP tjänstgör i räddningscentralen eller den alternativa räddningscentralen, normalt tillsammans med VB. LOP agerar i rollen händelsevärdering, larmar ut räddningsstyrkor, sköter dokumentation och kommunikation mellan skadeplats och räddningscentral samt kommunicerar med samverkande blåljusorganisationers övergripande ledningsfunktioner.

LOP har mandat att verkställa initial resurstilldelning för räddningsinsatser utifrån larmplaner beslutade av räddningscheferna. LOP tjänstgör sekundoperativt dygnet runt alla dagar året runt.

Vid behov av beslut eller åtgärder utanför LOP:s mandat kontaktas/larmas VB som direkt kan ta beslut via telefon eller bemanna räddningscentralen inom 90 sekunder.

Ledningssystemet beskrivs mer utförligt i ett regiongemensamt styrdokument om ledning.

8.3.2 Ledning av insats

Med insatsledning avses ledning och samordning av enskild räddningsinsats. I varje räddningsstyrka finns ett befäl med kompetens för insatsledning av begränsade insatser. Vid olyckor som kräver flera insatta styrkor finns särskilda ledningsresurser för att hantera ett större behov av ledning och samordning.

Vilka resurser som larmas för att leda en räddningsinsats beror på ledningsbehovet för den aktuella händelsen. Den som leder en räddningsinsats kallas för räddningsledare. Denne ansvarar bland annat för att sätta målet med insatsen, fördela uppgifter och resurser utifrån målet och följa upp genomförandet. Räddningsledaren ska kontinuerligt rapportera till den övergripande ledningen hur insatsen genomförs och vilken effekt den ger samt säkerställa samverkan med andra aktörer på skadeplats.

Ambitionen är att alltid bibehålla en stark ledningsorganisation under så lång tid som möjligt vid en inträffad händelse. Detta för att behålla initiativet och för att skapa goda förutsättningar att verka utifrån den inriktning och de helhetsbeslut som är fattade.

Ledningsorganisationen är dimensionerad för att kunna hantera omfattande räddningsinsatser men vid extrema behov kan förmågan stärkas ytterligare genom inkallning av extra personal och genom regional samverkan.

Regional insatsledare (RIL)

RIL intar vid händelser som kräver stort ledningsbehov rollen räddningsledare på skadeplats och arbetar med insatsledning. RIL kan även agera i rollen som sektionschef, storsektorchef och insatschef samt har förmåga att agera i stödjande roller i både system-, insats- och uppgiftsledning. Med insatsledning menas att kunna agera räddningsledare vid en komplex situation och med god överblick på den rådande situationen.

RIL har upp till 60 minuters inställetid till organisationernas tätorter och kan vara operativ på 90 sekunder via telefon och Rakel, dygnet runt alla dagar året runt.

I systemledningen finns ständigt en RIL i jour som är grundplacerad på RC Öst i Lindvreten och en RIL i beredskap som är grundplacerad i Eskilstuna. Den regionala insatsledaren på Lindvreten stöds av en sambands- och ledningsoperatör (SOL). Ledningsstöd i form av SOL kan tilldelas både insatsledare och styrkeledare vid behov.

Insatsledare (IL)

I Nyköpings kommun finns en IL i beredskap med 90 sekunders anspänningstid. IL är normalt räddningsledare vid olyckor som kräver samverkansbehov med ett mindre ledningsbehov på skadeplats. IL arbetar med insatsledning samt uppgiftsledning. Insatsledaren kommer ofta att vara på plats innan förstärkande styrkor anländer och kan då förmedla förberedande order till ankommande styrkor. Vid större olyckor kan IL agera i rollerna insatschef eller storsektorchef för hela eller delar av händelsen.

IL kommer främst att fokusera på metod och taktik för händelsen, att använda resurser på ett effektivt sätt samt att alltid följa upp resultatet. IL kommer vid större händelser att samarbeta med RIL kring metod och taktik för att tillsammans som ett ledningsteam hantera händelsen på bästa möjliga sätt.

IL har förmåga att agera i stödjande roller i både system-, insats- och uppgiftsledning.

Styrkeledare (SL)

Separata styrkeledare finns inom organisationen för heltidsstyrkan i Nyköping och för RIB-styrkorna i Nyköping, Trosa, Vrena, Gnesta och Oxelösund. SL i Trosa, Vrena, Gnesta och Oxelösund har ett eget utryckningsfordon och utrustning för att vid larm kunna åka direkt från hem/arbetsplats eller motsvarande till olycksplatsen.

Styrkeledare kan vid mindre larm, där samordningsbehovet mellan enheter är litet, hantera händelsen på egen hand som räddningsledare. Vid större händelser kommer styrkeledaren generellt att bli tilldelad uppgifter som gruppen ska hantera, till exempel sektorchef men kan även agera i rollen som insatschef.

Gruppledare (GL)

GL är befäl som ges en begränsad och grundläggande lokal utbildning för att kunna verka som arbetsledare för mindre grupper av räddningstjänstpersonal. En gruppledare kan inte vara räddningsledare, till skillnad från SL, IL, RIL och VB.

Ansvariga roller, både i övergripande ledning och i insatsledning, har ett ständigt ansvar att ompröva ledningsbehov, organisering och enskilda insatsers inriktning utifrån det behov som kan finnas. Med andra ord har VRCH eller VB rätt att fatta beslut som direkt eller indirekt påverkar en enskild räddningsinsats, detta bland annat utifrån att man från den övergripande ledningen har systemperspektivet som inte finns hos insatsledningen.

Responstiden för någon av ledningsenheterna är mindre än 20 minuter för majoriteten av kommunernas tätorter. Ett mindre antal tätorter nås inom en responstid på närmare 30 minuter.

8.3.3 Ledningsstöd

Vid en belastning som medför att VB behöver ledningsstöd ska behovet av inkallning av ledningspersonal eller larmoperatör beaktas.

Vad gäller förstärkt ledning i det lite längre tidsperspektivet så finns ett regionsgemensamt synsätt för upprättande av en stab för ledning av systemet och/eller för ledning av en räddningsinsats eller annan händelse. Det regionsgemensamma synsättet innebär att ett antal olika funktionsbenämningar i regel ska användas, dessa numreras även R1-R9.

Observera att flera olika funktioner kan bemannas av en och samma person beroende på typ och dignitet av händelse.

Gemensam stabschefsutbildning har genomförts i räddningsregionen vilket innebär att räddningscentralerna har ett liknande synsätt för hur en stab ska ledas. En stab kommer företrädesvis att upprättas på RC utifrån att ledning av systemet och delar av en eller flera räddningsinsats/-er eller annan händelse behöver samordnas.

8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Flera av de olyckstyper som kan inträffa inom SKRTJ:s område kan föranleda omfattande räddningsinsatser som tar många resurser i anspråk under lång tid, till exempel en omfattande skogsbrand. Det är dock inte bara enstaka omfattande händelser som kan belasta SKRTJ:s skadeavhjälpare organisation, även flera samtidiga händelser kan innebära att många resurser behöver vara aktiva under en längre tid.

RC Öst har god erfarenhet att hantera hög belastning till följd av omfattande och flera samtidiga händelser. SKRTJ har genom samverkansavtalet med SBFF god tillgång till ledningsresurser. Den här möjligheten, att gränslöst förstärka varandra med ledningsresurser inom räddningsregionen, innebär att SKRTJ kan säkerställa en god förmåga till skadeplatsnära ledning även vid hög belastning.

När en olycka inträffar larmas resurser från den eller de närmaste brandstationerna till platsen för att genomföra insatsen. Vid omfattande insatser samlas resurser från ett större område, ofta även från angränsande räddningstjänstorganisationer. Omvänt stöttar även SKRTJ med våra räddningsresurser till andra kommuner när de har behov.

Inom räddningstjänsterna som samverkar kring RC Öst är rutinen, för att upprätthålla beredskapen, normalt sett att inte kalla in extra brandpersonal vid en omfattande händelse. I stället nyttjas det faktum att det inom regionen är relativt tätt mellan räddningsresurser, och en lägre men för stunden acceptabel beredskap för nya insatser kan uppnås genom att fördela kvarvarande resurser över ytan på ett effektivt sätt. Detta innebär att en räddningsstyrka kan flyttas från en plats till en annan för att kompensera för styrkor som redan är insatta. Detta arbete baseras på inhämtade underrättelser från andra organisationer, erfarenheter och riskbedömning kring sannolikheten för nya

händelser samt tiden det beräknas ta för att kunna hantera en ny händelse i samma område.

Vid torra och varma perioder är det vanligt förekommande med mark- och skogsbränder. Vid särskilda väderlekar, såsom starka vindar och låg fuktighet, är det vanligt att mark- och skogsbränderna blir insatser av en mer resurskrävande karaktär. Sker det då flera mark- och skogsbränder inom kommunerna kan beredskapen och organisationen bli hårt ansatt. Vid sådana situationer kan det även vara så att angränsande förbund och räddningstjänster upplever samma ansträngda läge, vilket leder till att utomstående resurser kan vara upptagna. För att hantera ett sådant läge nyttjas organisationernas samlade resurser heltid, RIB och värn på ett så optimalt sätt som möjligt. Detta för att kunna frigöra brandstyrkorna från insatserna och återupprätta bästa möjliga beredskap i kommunerna och tätorterna.

Under alla insatser, oavsett vilken typ av händelse, sker en kontinuerlig resursbedömning av befälen på plats. När resursbehovet är mindre än resurserna på plats ska det meddelas till VB vilka resurser som är dragbara. Detta för att systemledningen och resursfördelningen ska kunna prioriteras och användas effektivt.

RC Öst samverkar kontinuerligt med RC Mitt, till exempel strävar man efter att fördela räddnings- och ledningsresurser för att förbättra beredskapsläget i regionen när olika resurser är upptagna. Ledningscentralerna kan även stötta varandra vid hög belastning.

8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap

Den kommunala organisationen för räddningstjänst utgör en viktig del av totalförsvaret. Totalförsvaret regleras i Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Totalförsvaret består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Det civila försvaret handlar om att värna civilbefolkningen, säkerställa viktiga samhällsfunktioner och bidra till Forsvarsmaktens förmåga. Räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB) ingår i det civila försvaret, bygger på fredsräddningstjänstens grund och dimensioneras efter den aktuella hotbilden. Utgångspunkten för arbetet med civilt försvar är krisberedskapen.

I avvaktan på planeringsinriktningar från centrala myndigheter inriktas planeringsarbetet på att säkerställa förmåga och uthållighet i händelse av fredstida kriser och samhällsstörningar. Planeringsarbete genomförs utifrån den nu gällande kommunöverenskommelsen för civilt försvar som omfattar arbete med krigsorganisation, kompetenshöjande åtgärder samt säkerhetsskydd.

Att planera för framtiden under höjd beredskap handlar om att bygga in en flexibilitet och robusthet i organisationen för att kunna verka under alla värsta tänkbara förutsättningar som påverkar hela samhället och räddningstjänsten. En stor påverkan kan bland annat få effekter på kritisk infrastruktur med bortfall av el och brist i livs- och drivmedelsförsörjning. För räddningstjänstens del innebär det bland annat att flera samtida räddningsinsatser av större omfattning och komplexitet kan komma att behöva hanteras.

Kontinuitetshandling är ett prioriterat område i planeringen för räddningstjänst under höjd beredskap. Genom kontinuitetshandling skapas en robusthet och det säkerställs att verksamheten kan fortsätta att fungera oavsett vad som händer. I den här planeringen ingår bland annat personal, ledningssystem, livsmedel och drivmedelsförsörjning. All planering för räddningstjänst under höjd beredskap utgår från den fredstida förmågan men ska täcka hela hotskalan från olyckor, samhällsstörningar till höjd beredskap och krig. Stora delar av planeringen sker tillsammans med samarbetskommunerna och i samverkan med länsstyrelsen i Södermanland och andra berörda aktörer.

Räddningstjänstens förmåga och uppgifter ska vara motsvarande vid "normal" krishantering och räddningsinsats som vid höjd beredskap. Under höjd beredskap förväntas dock andra typer av händelser med särskilda konsekvenser gällande skadeutfall och hjälpbehov. I LSO kap 8 anges några särskilda uppgifter för kommunal räddningsinsats att utföra under höjd beredskap:

- upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden
- indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel
- delta i åtgärder för första hjälpen och transport av skadade personer och befolkningsskydd
- att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Gällande de specifika uppgifter som tillkommer enligt LSO 8 kap 2§ i händelse av höjd beredskap så krävs vägledning från centrala myndigheter för att i detalj kunna fortsätta planeringen avseende dessa uppgifter. Den fredstida organisationen innehåller dock förmågor som har relevans även för delar av de tillkommande uppgifterna. En utveckling av nya och utökade förmågor kommer att ske i takt med att fler nationella vägledningar och utredningar blir tillgängliga.

Under handlingsperioden avser SKRTJ fortsätta återuppta förmåga för händelser kopplat till höjd beredskap och väpnat angrepp. Beroende på inriktning och ambition i förutsättningarna som regeringen fastställer kan SKRTJ:s arbete för att stärka det civila försvaret och den egna organisationens förmåga att genomföra räddningsinsats under höjd beredskap behöva ändra omfattning och prioritering i förhållande till övrig verksamhet.

9 Uppföljning, utvärdering och lärande

Kapitlet beskriver hur verksamheten följs upp och utvärderas samt hur arbetet med olycksundersökningar fungerar.

9.1 Uppföljning och utvärdering

Målen i handlingsprogrammet följs kontinuerligt upp i olika instanser under verksamhetsåret.

- Uppföljning sker mot tjänsteorganisationen inom respektive kommun i samband med kontinuerliga verksamhetsuppföljningar 4 gånger per år.
- Mot styrande nämnder sker uppföljning i samband med delårsbokslut och årsbokslut.

Målen i handlingsprogrammet är övergripande och utfallet av uppföljningarna i form av åtgärder eller justeringar arbetas in i kommande års verksamhetsplan i syfte att leverera en agil organisation med ständiga förbättringar och tydlig målstyrning.

Utvärdering: I samband med sammanställningen av årsbokslutet genomförs en utvärdering av resultatet för föregående år. Utvärderingen genomförs av respektive ansvarig funktion/avdelning.

Utvärderingen av uppfyllnaden av verksamhetsmålen sker via verksamhetsvisa uppföljningar av respektive verksamhet. Resultat och måluppfyllnad dokumenteras löpande i dokumentet Verksamhetsplan och budget för respektive år.

Verksamheten ska utvärderas under sista året av handlingsprogrammets giltighetstid utifrån målen i handlingsprogrammen. Utvärderingen syftar till att dels kvantifiera effekterna av de egna verksamheterna, dels uppskatta hur utfallet har påverkats av samhällsutvecklingen i övrigt.

9.2 Olycksundersökning och AAR

SKRTJ undersöker olyckor och tillbud utifrån lag (2003:778) om olyckor (3 kap. 1 §) med syftet att klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen genomfördes.

Undersökningarna har ett lärande perspektiv och syftar till att undvika att liknande händelser inträffar igen samt att dra lärdomar från insatser för att förbättra den egna organisationen. Våra undersökningar syftar däremot inte till att hitta fel eller misstag av enskilda personer.

Storleken på olycksundersökningen samt fokus kan variera utifrån inträffad händelse allt ifrån den lilla olyckan som dokumenteras i händelserapporten till en större händelse vilken medför en större fördjupande rapport.

Bilaga A: Dokumentförteckning

Följande avtal gällde vid tidpunkten för handlingsprogrammets fastställande:

- Avtal om gemensam räddningstjänst med Oxelösunds kommun
- Avtal om gemensam räddningstjänst med Trosa kommun
- Avtal om gemensam räddningstjänst med Gnesta kommun
- Avtal med Tystberga räddningsvårn
- Avtal med Kila frivilliga brandkår
- Avtal med Nävekvarns räddningsvårn
- Samverkansavtal med Södertörns Brandförsvarsförbund om anslutning till Räddningscentralen Stockholms län, avseende samverkan i ett gemensamt ledningssystem
- Samverkansavtal Räddningstjänsten Enköping-Håbo
- Samverkansavtal Räddningstjänsten Sala-Heby
- Samverkansavtal Brandkåren Attunda
- Samverkansavtal Räddningstjänsten Norrtälje
- Samverkansavtal Storstockholms brandförsvaret
- Samverkansavtal Södertörns Brandförsvarsförbund
- Samverkansavtal Räddningstjänsten Gotland
- Samverkansavtal Uppsala Brandförsvaret
- Underavtal till samverkansavtal ovan med regionens räddningstjänster avseende gemensamma specialresurser för hantering av farliga ämnen, benämns Regionskem
- Samverkansavtal Räddningstjänsten Östra Götaland
- Samverkansavtal med räddningstjänsterna i Södermanland; Eskilstuna kommun, Strängnäs kommun, Flens kommun, Västra Sörmlands Räddningstjänst (Katrineholm och Vingåker)
- Försäkringsbranschens restvärdesräddning AB
- Region Södermanland
- SOS Alarm AB via Södertörns Brandförsvarsförbund SBFF
- Stockholm Skavstas flygplats avseende befattningen räddningschef vid flygplatsen
- Samarbetsavtal gällande oljeskydd med Oxelösunds hamn

Följande referensdokument hänvisas till i handlingsprogrammet:

- Kommunal plan för räddningsinsats vid verksamheter som använder farliga ämnen, beslutad av Räddningschefen 2021-06-23, (allmän del)
- Kommunal plan för räddningsinsats vid verksamheter som använder farliga ämnen, under arbete, (intern del)
- Sörmlandskustens räddningstjänst förmågebeskrivning (d.nr)

Bilaga B: Beskrivning av samråd

En samrådsversion av handlingsprogrammet skickades skriftligen ut på remiss till flera aktörer, främst angränsande kommuner och räddningstjänstorganisationer. Även Kustbevakningen har fått samrådsversionen och inkom med synpunkter på att risken för utsläpp av olja till havs och tillhörande oljeskyddsplan inte nämndes.

Efter samrådet har handlingsprogrammet uppdaterats. Vad gäller oljeskyddsplanen pågår ett revisionsarbete tillsammans med Mälar- och kustkommunerna inom RRÖS.

Bilaga C: Hamnar och dess gränser i vatten

I LSO framgår det att staten ansvarar för sjöräddning, miljöräddningstjänst och flygräddningstjänst i havet och de stora sjöarna Vänern, Vättern och Mälaren. Undantaget är hamnområde, där kommunen ansvarar för räddningstjänsten. Kommunen fastställer hamnområdets utbredning, efter samråd med berörda statliga myndigheter. För andra vattenområden, kanaler, insjöar, vattendrag, strand och hamnar har kommunen kommunalt räddningstjänstansvar.

Vad som avses med begreppet hamn ges av Myndigheten för samhällsskydd (MSB) tolkning i handboken²³ för handlingsprogram:

Hamn är en anläggning som konstruerats för ändamålet att förtöja båtar eller fartyg. Med konstruktion bör anses att den är tillverkad eller anordnad för ändamålet, till exempel en brygga eller kaj. En "naturhamn" är därför inte att betrakta som "hamn". Ytmässig avgränsning av "hamnen" bör anses vara det område som ligger innanför bryggor, pirar eller inre vågbrytare. Om "hamnen" utgörs av en brygga – utan att den har någon exakt och tydlig avgränsning, till exempel endast med "öppet vatten" utanför bryggan – bör den ytmässiga avgränsningen anses utgöras av bryggans omedelbara närhet.

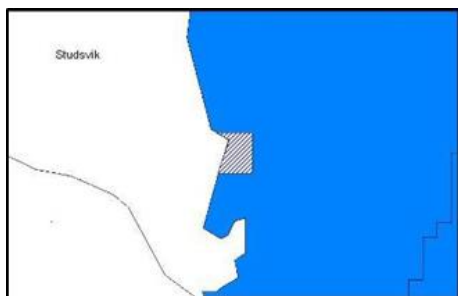
Av detta följer att alla bryggor, kajer och pirar med dess omedelbara närhet som går ut i havet i Nyköpings, Oxelösunds och Trosas kommuner är att betrakta som kommunalt ansvar. Avgränsningen är enligt MSB:s tolkning, det vill säga "hamnen" anses vara det område som ligger innanför bryggor, pirar eller inre vågbrytare. Om hamnen endast utgörs av en brygga är avgränsningen bryggans omedelbara närhet.

Då det inte är möjligt att i detalj ange samtliga "hamnar" som är under kommunalt ansvar utifrån ovan beskriven definition, anges nedan exempel på större hamnar. I följande bilder markeras detta område genom avvikande färgmarkering.

I Nyköping, bild nedan begränsas området av Stadsfjärden, väster om meridianen genom Brandholmens fyr.

Studsvik, bild nedan begränsas området av den del av hamnområdet som enligt sjökortet är stängt för obehöriga och markeras av bojar i Tvären.

²³ MSB:s handbok *Innehåll och struktur i kommunernas handlingsprogram, 2021*

I Trosa, bild nedan begränsas området till vattnen Hållsviken, Trosa Hamn och Östra stadsfjärden, begränsade av en linje från nordöstra udden vid Eknäs rakt österut mot Öbolandet i väster och i öster en linje från Stora Kronskares sydligaste udde rakt västerut mot Lilla Kronskaer.

Oxelösund, bild nedan begränsas området till vattnen innanför linjen Djursgravens västra sida till Jagersös nordvästra udde, via Käntingen till Femöre, linjen östra spetsen Ljungholmen till nordvästra udden Furön (Bjurshalsen), Furöns norra strandlinje till nordöstra spetsen Furön, via kumlet nordöst Furön till Danviksholmens norra spets därefter nordvart via västra sidan om Hästholmen, Höga Hästholmen och Korpholmen och slutligen rakt in mot Brannäs.

